

Příprava žáků základních škol na život v multikulturní společnosti

Andrea Smetanová

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Andrea SMETANOVÁ**
Osobní číslo: **H08196**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Realizace multikulturální výchovy na základní škole**

Zásady pro vypracování:

Zpracování teoretické části z vybrané oblasti multikulturální výchovy a vzdělávání.
Příprava výzkumu a charakteristika výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu (dotazník) a kvalitativního výzkumu (analýza dokumentů).
Zpracování a vyhodnocení výsledku výzkumu.
Přijetí odpovídajícího závěru.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CÍLKOVÁ, E., SCHÖNEROVÁ, P. Náměty pro multikulturní výchovu. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-238-6.

GULOVÁ, L., ŠTĚPAŘOVÁ, E. Multikulturní výchova v teorii a praxi. Brno: MSD, 2004. ISBN 80-86633-14-4.

PRŮCHA, J. Multikulturní výchova: Teorie-praxe-výzkum. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-72-2.

ŠÍŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

25. ledna 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

6. května 2011

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

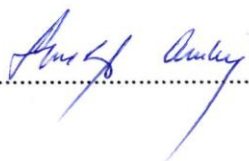
- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně

29/4/2011

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato práce je zaměřena na multikulturní výchovu jako průřezové téma, jenž je zařazené ve školním vzdělávacím programu základní školy.

V teoretické části je načrtnuta problematika života v multikulturní společnosti jako takové. Dále jsou zde charakterizovány nejčastější pojmy související s tématem. Posléze je zde popsána multikulturní výchova a její přínos v rámci zařazení do základního vzdělávání.

Praktická část je věnována výzkumu u žáků 9. tříd základní školy, zda existuje zpětná vazba související se školním vzdělávacím programem dané školy a jejími žáky, kteří vyučovacím procesem průřezového tématu multikulturní výchovy prošli. Jedná se tedy o zjištění, zda se na škole multikulturní výchova vyučuje, jak tito žáci toto téma vnímají a jaký je vztah těchto žáků ke spolužákům cizincům.

Klíčová slova:

multikulturní společnost, multikulturní výchova, rámcový vzdělávací program, školní vzdělávací program

ABSTRACT

This work is focused on the multicultural education as a cross theme, included in the school curriculum of the primary school.

In the theoretical part there are outlined the problems of living in the multicultural society as a whole. Further there are characterized the most common terms related to the topic. Finally, there is described the multicultural education and its contribution to the primary education.

The practical part is dedicated to research at the ninth grade pupils of the primary school, whether there is any feedback related to the school curriculum and its pupils who have passed through the educational process of the cross multicultural theme. It is therefore to determine whether the school teaches the multicultural education, how the pupils perceive this theme and what the relation of these pupils to foreign classmates is.

Keywords:

the multicultural society, the multicultural education, the general curriculum, the school curriculum

Děkuji všem, kteří se podíleli na přípravě a samotném zpracování mé bakalářské práce svými cennými radami a připomínkami. Zejména bych ráda poděkovala panu Mgr. Jakubovi Hladíkovi, Ph.D. za vedení, cenné poznámky a trpělivý přístup.

Motto:

„Výchova vede k dospělosti: vede ke svobodě a odpovědnosti, ke schopnosti orientovat se v bohatství různých možných pohledů na svět.“

Zdeněk Kratochvíl

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická, nahraná do IS/STAG, jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA	13
1.1 MULTIKULTURNÍ SPOLEČNOST.....	13
1.1.1 Kultura.....	14
1.2 OBLASTI MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY	14
1.3 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA A JEJÍ SMYSL	15
1.4 CÍLE MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY	15
1.5 METODY VÝUKY.....	16
2 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE	18
2.1 VYMEZENÍ RÁMCOVÉHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	19
2.1.1 Průřezová témata	19
2.1.2 Charakteristika průřezového tématu – Multikulturní výchova.....	20
2.2 PLÁNOVÁNÍ MULTIKULTURNÍ VÝCHOVY VE ŠKOLNÍCH VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMECH.....	21
2.3 VZDĚLÁVÁNÍ CIZINCŮ	22
II PRAKTICKÁ ČÁST	24
3 PLÁNOVÁNÍ VÝZKUMU	25
3.1 VÝZKUMNÝ CÍL	25
3.2 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	25
3.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	26
3.4 VÝZKUMNÉ METODY	26
3.5 PRŮBĚH VÝZKUMU	26
4 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝZKUMU	28
4.1 ANALÝZA ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU	28
4.2 ANALÝZA ODPOVĚDÍ Z DOTAZNÍKU	36
4.3 SROVNÁNÍ ZÁMĚRU ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU S VÝSLEDKY DOTAZNÍKU	54
ZÁVĚR	63
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	65
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	67
SEZNAM GRAFŮ	68
SEZNAM TABULEK	70
SEZNAM PŘÍLOH	71

ÚVOD

V teoretické části mé bakalářské práce se zaměřuji na multikulturní výchovu jako průřezové téma zařazené do školního vzdělávacího programu na základní škole. Popisuji zde také multikulturní výchovu z teoretického pohledu. Praktickou část věnuji analýze školního vzdělávacího programu, ze kterého jsem se snažila co nejvíce popsat realizaci a přínos multikulturní výchovy v edukaci žáků dané školy. Následně jsem formou dotazníků zjišťovala zpětnou vazbu na výuku u žáků 9. tříd základní školy.

Je na místě zdůraznit, že Česká republika je migračně atraktivní země, jejíž význam jako cílové země pro cizince roste. Tuto skutečnost dokumentuje stoupající počet cizinců s povoleným pobytem na území České republiky. Mezi hlavní kritéria úspěšné migrační politiky každé země by tedy měla patřit míra začlenění cizinců do společnosti.

Podpora integrace dlouhodobě legálně usazených cizinců na území České republiky se stala součástí aktivní politiky vlády již od roku 1999. Mezi základní opatření v oblasti integrace cizinců patří zejména znalost českého jazyka, ekonomická soběstačnost, informovanost cizinců, která by měla podpořit jejich schopnost orientace v právním a společenském systému České republiky, a samozřejmě i velmi důležitými vztahy cizinců se členy majoritní společnosti.

Vzhledem k tomu, že se Česká republika stala poměrně otevřenou a přitažlivou pro obyvatele cizích zemí, je velmi důležité se neustále zabývat přijetím těchto minoritních skupin majoritní společností. Jako problémové oblasti jsou označovány oblasti komunikace, předsudků vůči nečeskému etniku, hodnotové systémy různých národů či postoje k těmto cizincům.

Domnívám se, že je tedy velmi důležité předcházet konfliktům v těchto oblastech, a to zejména přípravou společnosti na příchod cizinců. Zejména osvěta by měla začínat již v mateřských a základních školách a pokračovat v dalším vzdělávání. Proti nedorozumění můžeme bojovat právě tím, že se vyvarujeme předsudků a budeme se snažit pochopit motivy chování jiných národností. Do České republiky přicházejí nejen dospělí lidé, ale mnohdy i jejich děti. Tyto děti jsou většinou ve věku u nás povinné školní docházky, a tudíž mají povinnost docházet do škol a dále se vzdělávat. Tyto děti přicházejí do našich škol s rozdílnou znalostí vyučovacího jazyka a mnohdy se stává, že ho vůbec neznají a jsou přesto zařazeni do běžných tříd. Samozřejmě další skupinkou dětí jsou ty, které se již na

území České republiky narodily a jejich výhodou je přirozené postupné začleňování do společnosti a znalost českého jazyka. Ovšem nic na tom nemění fakt, že se tyto děti minoritních skupin odlišují od majoritní společnosti ať už barvou pleti, jinou kulturou, zvyky či tradicemi.

Od školního roku 2007/2008 je povinností všech škol na území České republiky vyučovat dle nového rámcového vzdělávacího programu. Právě jedním z témat je multikulturní výchova. Cílem tohoto tématu je právě již zmiňovaná osvěta, která má předcházet xenofobií a rasismu. Děti se zde mají také naučit přijímat své spolužáky takové, jací jsou, a nevidět problémy v odlišnosti (Cílková, Schönerová, 2007).

Vzhledem k tomu, že děti cizinců v dnešní době navštěvují většinu škol v České republice, může právě tento blízký kontakt být přirozenou cestou a možností pro učitele i děti, jak pochopit, že mají podobné problémy, potřeby a přání jako české děti. Pro žáky tedy může být velkou výhodou mít ve své třídě právě žáka jiného národa, a tudíž se u těchto dětí z multikulturních tříd dá předpokládat i menší tendence k rasistickým a xenofobním názorům. Je to ovlivněno především tím, že se tento žák z jiné země stává jejich kamarádem a je úplně jedno, odkud pochází, jakou má barvu pleti či jaké tradice vyznává. Právě tyto děti cizinců mohou vyprávět svým českým spolužákům o své zemi, vysvětlit jim jejich zvyky a tradice, které Češi nechápou. A právě tímto vztahem se můžeme dále navzájem poznávat a obohacovat.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

„Multikulturní výchova je edukační činnost zaměřená na to, aby učila lidi z různých etnik, národů, rasových a náboženských skupin žít spolu, vzájemně se respektovat a spolupracovat. Provádí se na základě různých programů ve školách a v mimoškolních zařízeních, při osvětových akcích, v reklamních kampaních a v politických opatřeních. Jsou s ní spojovány velké naděje i značné finanční prostředky, ale její efekty nejsou spolehlivě prokazovány“ (Průcha, 2006, s. 15).

Podle Kirovové (In Hladík, 2006, s. 25) „Multikulturní výchova v širokém pojetí je zaměřena na různé aspekty spolupráce lidí různé příslušnosti rasové, národní, etnické, kulturní, sociální, skupinové apod. Cílem multikulturní výchovy je připravit lidi na život v kulturně heterogenní společnosti.“

„Souhrnně tedy můžeme říct, že multikulturní výchova je intencionální (záměrné) edukační (výchovně-vzdělávací) působení na jedince s cílem dosáhnout takových změn jeho osobnosti, které jedince připraví na život v multikulturní společnosti. Jednodušeji: cílem multikulturní výchovy je dosažení multikulturních kompetencí“ (Hladík, 2006, s. 25).

1.1 Multikulturní společnost

Někteří odborníci rozlišují majoritní skupiny k přítomným menšinám s multikulturním a interkulturním charakterem. Podle Šiškové (1998) je multikulturní společnost tvořena přítomností různých etnických, sociálních a náboženských skupin. Menšiny v multikulturní společnosti bývají spíše pasivně tolerovány než rovnoprávně akceptovány. Více než o interaktivní komunikaci a vzájemném předávání zkušeností se zde hovoří o asimilaci a integraci podle měřítek majoritní společnosti. Naproti tomu interkulturní společnost aktivně podporuje vzájemné vztahy mezi těmito skupinami. Základem interkulturní společnosti je respekt k odlišnostem, rovnost, vzájemná tolerance, konstruktivní řešení konfliktů a snaha vyvarovat se negativních předsudků a stereotypů.

Taylor Charles (2004) popisuje multikulturní společnost jako společnost, která se vyznačuje kulturní rozmanitostí a pluralitou. Různé kultury zde žijí vedle sebe nikoli izolovaně, ale ve vzájemné interakci a komunikaci, v nichž může docházet ke spolupráci, k dialogu a k určitým vzájemným vlivům či vzájemnému kulturnímu obohacení. Ideál multikulturalismu

je oslavou kulturní rozmanitosti, například jazykové nebo náboženské, je opakem praktik necitlivé asimilace ras, etnik a přistěhovalců.

1.1.1 Kultura

Ve Velkém sociologickém slovníku je kultura popisována jako „souhrn prostředků a mechanismů specificky lidské adaptace k vnějšímu prostředí. Představuje program činnosti jednotlivců a skupin, který je fixován sociokulturními stereotypy a předávaný prostřednictvím kulturního dědictví. Kultura vystupuje v podobě výtvorů lidské práce, sociokulturních regulativů (norem, hodnot, kulturních vzorců), idejí (kognitivních systémů) a institucí organizujících lidské chování“ (In Švarcová, 2008, s. 22).

„Podle R. F. Murphyho (2004) je kultura celistvý systém významů, hodnot a společenských norem, kterými se řídí členové dané společnosti a které prostřednictvím socializace předávají dalším generacím“ (In Průcha, 2006, s. 47).

1.2 Oblasti multikulturní výchovy

Chápat multikulturní výchovu pouze na úrovni pedagogické by však bylo velmi zjednodušené. Průcha (2001, s. 15) uvádí ve své práci čtyři oblasti multikulturní výchovy:

1. multikulturní výchova je oblast vědecké teorie, která se utváří napříč několika vědami - tedy jde o transdisciplinární teorii
2. multikulturní výchova je oblast výzkumu, který zásobuje jak teorii, tak praxi, poznatky o multikulturní realitě, v níž se rozvíjí současná civilizace
3. multikulturní výchova je oblast infrastruktury, jež vytváří organizační a informační základnu pro teorii, výzkum a realizaci multikulturní výchovy
4. multikulturní výchova je oblast praxe, edukační a osvětové činnosti, realizované ve školách a institucích celoživotního vzdělávání za účelem sblížení a spolupráce mezi etniky, národy, kulturami a rasami

„Z poslední zmiňované oblasti vyplývá, že právě dobrá „multikulturní výchova“ může sehrát významnou roli při soužití lidstva různých národností, přičemž výchovu zde chápeme v celé její šíři, tzn. výchovu a vzdělávání, a to nejen ve formálním školském systému, ale i mimoškolních edukačních prostředcích“ (Gulová, Štěpařová, 2004, s. 81).

1.3 Multikulturní výchova a její smysl

V podvědomí každého národa, ať už se jedná o majoritu či minoritu, existují různé pohledy na jednotlivé národy. Neustále zjišťujeme, jaký pohled převládá u majoritní společnosti. Pohledy a názory se liší a jsou buď pozitivní, nebo negativní. Pokud má člověk možnost se setkávat a poznávat s více lidmi nějaké národnostní menšiny, zjistí, že jsou to vlastně úplně „stejní a normální lidé“. Proto bychom neměli rozlišovat, zda se jedná o lidi bílé, snědé či černé barvy pleti. Měli bychom se zaměřit na to, zda jsou to lidé dobří či zlí (Gulová, Štěpařová, 2004).

V České republice je mezi lidmi zakotvena především zaujatost, a to zejména ze strachu vpustit mezi sebe někoho jiného. Může to pramenit zejména z negativní zkušenosti, které bývají nejčastěji záležitostí jednotlivce, nikoli celé skupiny, tedy celého národa. Právě multikulturní výchova může být způsobem jak předcházet předsudkům, chápat a respektovat i jiné kultury než tu vlastní.

Smyslem multikulturní výchovy by mělo být především: poznávat, rozumět, respektovat (jiné kultury, etnika, národy), koexistovat a kooperovat. Nikoli předpokládat, že prostřednictvím multikulturních programů je možno přímo působit na chování lidí a měnit je ke stavu žádoucímu, s apelem na morální postoje lidí, poukazováním na určité ideály, aniž by tyto snahy byly zakládány na dobrých znalostech reality, jichž se dané působení týká (Průcha, 2006).

Z uvedeného tedy vyplývá, že je nutnost záměrně připravovat děti na zvládání nároků sociálních vztahů, neboť dnešní člověk se ve svém profesním a soukromém životě setkává s velkým množstvím vztahů a často i s příslušníky jiných národů. Právě připravenost dětí zvládat sociální vztahy různých úrovní neagresivní cestou představuje základ dalšího rozvoje naší civilizace (Čermáková, „aj“, 2000).

1.4 Cíle multikulturní výchovy

Podle rámcově vzdělávacího programu základního vzdělávání (Výzkumný ústav pedagogický, 2007) se multikulturní výchova vymezuje do dvou oblastí rozvoje žáků:

V oblasti vědomostí, dovedností a schopností mají žáci

- získat znalosti o různých etnických a kulturních skupinách žijících nejen v české, ale i evropské společnosti
- učit se komunikovat a žít s příslušníky odlišných skupin, uplatňovat nejen svá práva, ale také respektovat práva druhých
- umět přijímat druhého jedince se stejnými právy a uvědomovat si, že všechny etnické skupiny a kultura jsou rovnocenné a žádná není druhé nadřazená
- rozpoznávat projevy rasové nesnášenlivosti a xenofobie
- osvojovat si některé pojmy multikulturní terminologie: kultura, etnikum, identita, diskriminace, rasismus, národnost, netolerance

V oblasti postojů a hodnot multikulturní výchova pomáhá

- vytvářet postoje tolerance a respektu k odlišným kulturám
- napomáhá uvědomit si vlastní identitu
- aktivně se spolupodílet na utváření vztahů společnosti k minoritním skupinám
- učí je vnímat odlišnost jako příležitost k obohacení, nikoli jako zdroj konfliktu

1.5 Metody výuky

Volba vhodné metodiky se na jednotlivých školách a třídách liší, neboť zde záleží nejen na možnostech dané školy, ale také na schopnostech učitelů aplikovat vhodné metody k naplňování stanovených cílů.

V rámci multikulturní výchovy lze využít metod pomocí výkladu, samostudia, vizualizovanou přednáškou, projektovým vyučováním, skupinovou prací, hraní rolí, výchovnou dramatikou, výtvarnou a pracovní činností či prací informačními technologiemi.

„Moderní výuka nabízí sice mnoho dalších možností, jak poznávat cizí kultury a jak překonávat bariéry, které lidi od sebe vzdalují nebo zneprátnějí. Je to např. poznávání prostřednictvím rozhlasem, televizí a v dnešní době internetem, který může v podstatě spojit každého s každým. Jde ovšem často o poznávání v jistém smyslu jednostranné a vlastně

určitým způsobem odcizené, protože chybí přímý osobní kontakt“(Gulová, Štěpařová, 2004, s. 27).

I z velmi jednoduchého naznačení je zřejmé, že výuka má nenahraditelné místo v multikulturní výchově. Žáky můžeme vést k požadovaným vzdělávacím cílům zacílenou orientací učiva, použitím vhodných výukových metod a technických prostředků. Je však nutné si uvědomit, že ani všechny nejmodernější přístupy nezajistí automaticky požadovaný výsledek, pokud není jedincům vlastní vnitřní přesvědčení, že postupovat vpřed lze jen vzájemnou tolerancí, porozuměním a kooperací celé společnosti (Gulová, Štěpařová, 2004).

2 MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE

V současné době dochází pod vlivem ekonomických, politických a sociálních podmínek ve společnosti ke změně hodnot, potřeb, postojů i způsobů komunikace. Vzhledem k tomu se mění i systém výchovy a vzdělávání.

S novými principy kurikulární politiky, které jsou uvedeny v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR, tzv. Bílé knize, a které jsou zakotveny v zákoně o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, který je platný od 1. ledna 2005, se do vzdělávací soustavy v České republice zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od tří do devatenácti let.

Součástí tohoto Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání se stala mimo jiné i multikulturní výchova. Ta zde tvoří samostatnou část, která má seznamovat žáky s různými kulturami, jejich tradicemi, hodnotami, přičemž má směřovat k uvědomění si i svoji vlastní kulturní identitu, tradice a hodnoty a rozvíjet tak toleranci a smysl pro spravedlnost. Cílem je především rozvíjet u menšinového etnika jeho specifika, poznávat kulturu celé společnosti a u obou skupin pomáhat nacházet hlavní body pro vzájemné respektování a spolupráci. Škola má zabezpečit takové klima, v němž se budou všichni žáci cítit rovnoprávně, kde budou v majoritní kultuře úspěšní i žáci minorit a žáci majority budou poznávat kulturu svých spolužáků – příslušníků minorit, a tak přispívat k vzájemnému poznávání obou skupin, ke vzájemné toleranci, k odstraňování nepřátelství mezi národy (Výzkumný ústav pedagogický, 2007).

Aby reforma české školy, která klade důraz na moderní výuku směřující k respektování individuality jedince, byla úspěšná, musí právě učitelé této nové koncepci vzdělávání porozumět a zejména jejímu smyslu uvěřit. Zvláštní pozornost by tak měl pedagog věnovat i žákům a studentům – cizincům, jejichž počet se v českých školách neustále zvyšuje. Je třeba si uvědomit, že od devadesátých let 20. století začala čeština fungovat i jako multikulturní dorozumívací prostředek.

Přestože se cizinci naučí ovládat určitý počet slov a základní gramatiku jako nástroj komunikativních funkcí, jejich zařazení do českého školství mnohdy ztěžuje školský systém v zemi, odkud přicházejí, a odlišný kulturní vzorec chování.

Je potřeba si uvědomit, že úspěch celého procesu kurikulární reformy české školy bude záviset především na osobnosti pedagoga a jeho předpokladech, neboť pedagog zaujímá podíl odpovědnosti na fungování nově nastoleného systému vzdělávání v praxi. Je tedy zřejmé, že se pedagogičtí pracovníci bez soustavného dalšího vzdělávání neobejdou.

2.1 Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

Nová vzdělávací soustava, která zavedla nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let uvedených v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR, tedy Bílé knize uvádí kurikulární dokumenty do dvou úrovní – školní a státní.

Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují Národní program vzdělávání a Rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP). Tento Národní program vymezuje počáteční vzdělávání jako celek. RVP jsou tedy závazné rámce vzdělávání jednotlivých etap předškolního, základního a středního vzdělávání. Školní úroveň představují Školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP), podle kterých se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách (Výzkumný pedagogický ústav, 2007).

Národní program vzdělávání, Rámcové vzdělávací programy i Školní vzdělávací programy jsou veřejné dokumenty přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost.

2.1.1 Průřezová témata

Všechna průřezová témata mají jednotné zpracování. Obsahují Charakteristiku průřezového tématu, ve kterém se zdůrazňuje jeho význam a postavení v základním vzdělávání. Vyjadřuje přínos k rozvoji osobnosti žáka jak v oblasti vědomostí, dovedností a schopností, tak v oblasti postojů a hodnot. Obsah průřezových témat, který je doporučen pro základní vzdělávání je rozpracován do tematických okruhů. Každý tematický okruh obsahuje nabídku témat (činností, námětů), avšak výběr určitých témat a způsob jakým budou zpracovávána v učebních osnovách je v kompetenci školy.

Tematické okruhy průřezových témat procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a umožňují tak propojení vzdělávacích obsahů oborů. Přispívají tak ke komplexnosti vzdělávání žáků, a tudíž je pozitivně ovlivňováno utváření a rozvíjení klíčových kompetencí. Žákům se tak

dostává možnost utvářet si integrovaný pohled na danou problematiku a uplatňovat širší spektrum dovedností.

Je nutno zdůraznit, že průřezová témata tvoří povinnou součást základního vzdělávání. Škola je povinna na 1. stupni i na 2. stupni zařadit do vzdělávání všechna průřezová témata uvedená v RVP ZV. Všechna průřezová témata však nemusí být zařazena v každém ročníku, ale v průběhu základního vzdělávání je povinností školy všechny tematické okruhy jednotlivých průřezových témat, včetně rozsahu a způsobu realizace stanoveném ve ŠVP postupně žákům nabídnout.

Podmínkou účinnosti průřezových témat je jejich propojenost vzdělávacího obsahu konkrétních vyučovacích předmětů s obsahem dalších činností žáků realizovaných ve škole i mimo školu.

V etapě základního vzdělávání jsou vymezena tato průřezová témata:

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- **Multikulturní výchova**
- Environmentální výchova
- Mediální výchova

(Výzkumný ústav pedagogický, 2007)

2.1.2 Charakteristika průřezového tématu – Multikulturní výchova

Multikulturní výchova se prolíná všemi vzdělávacími oblastmi. Blízkou vazbu má zejména na vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a společnost, Informační a komunikační technologie, Umění a kultura, Člověk a zdraví, z oblasti Člověk a příroda se dotýká především vzdělávacího oboru Zeměpis. Vazba na tyto oblasti je dána především tématy, která se zabývají vzájemným vztahem mezi příslušníky různých národů a etnických skupin“ (Výzkumný ústav pedagogický, 2007).

Průřezové téma Multikulturní výchova v základním vzdělávání seznamuje žáky s rozmanitostí jiných kultur, jejich tradic a hodnot. Zprostředkovává žákům poznání vlastního kulturního zakotvení a porozumění odlišným kulturám. Rozvíjí se tak u dětí smysl pro spravedlnost, toleranci, solidaritu, chápání a respektování jiných. Multikulturní výchova se bezesporu dotýká i mezilidských vztahů ve škole, tedy vztahy mezi učiteli a žáky, mezi žáky navzájem, mezi školou a rodinou, mezi školou a místní komunitou (Výzkumný ústav pedagogický, 2007).

2.2 Plánování multikulturní výchovy ve školních vzdělávacích programech

Plánování multikulturní výchovy ve škole se netýká jen vzdělávacího programu, ale celého školního kurikula. Vše, co se ve škole děje, by mělo být promyšleno z hlediska multikulturality společnosti, a tudíž i nároků vyplývajících na multikulturní výchovu. Důslednost multikulturního přístupu ve škole by se měla projevit především v naplňování dvou základních a vzájemně se doplňujících principů:

1. principu inkluze (včleňování)
2. principu výuky zaměřené na učícího se jedince

Inkluzivní přístup je opakem představ o tom, že jsou ve třídě děti běžné a děti výjimečné či odlišné, kterým je tedy potřeba věnovat jinou nebo větší pozornost než těm "normálním". V inkluzivních třídách by mělo být každé dítě považováno za unikát, ať už se jedná o dítě z majority, jakékoliv minoritní skupiny, dítě s handicapem nebo naopak s výjimečným talentem.

Aby učitelé mohli v potřebné míře odhalovat možnosti i potřeby každého svého žáka, musí mu především porozumět. Pokud učitel dobře zná zázemí žáků, jejich rodinnou výchovu, prostředí, hodnoty, a pokud rozumí i tomu, co se vymyká jeho osobní zkušenosti, může pochopitelně mnohem účinněji plánovat žákovo učení a rozvoj.

Školní vzdělávací programy se mohou v oblasti multikulturní výchovy lišit. Určitě se k multikulturní výchově bude stavět jinak škola s převahou žáků z majoritní společnosti, jinak škola se žáky národnostních menšin. Konkrétní situace školy jí dává úplně jiné možnosti. Je také třeba počítat s tím, že (multi)kulturní situace se bude v mnohých lokalitách

rychle měnit, takže i nároky na aktualizaci ŠVP v oblasti multikulturní výchovy tím porostou (Košťálová, 2004).

2.3 Vzdělávání cizinců

Je nutné zdůraznit, že cizinci pobývající oprávněně na území České republiky mají přístup k základnímu, střednímu, vyššímu odbornému a vysokoškolskému vzdělávání včetně vzdělávání při výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy za stejných podmínek jako státní občané České republiky.

V oblasti postavení cizinců na území České republiky v jejich vzdělávání je věcně příslušné Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT). Připravenost školského systému a jeho schopnost pohotově reagovat na měnící se podmínky a podpora vzdělávání patří bezesporu mezi hlavní předpoklady úspěšné integrace cizinců. MŠMT se problematikou vzdělávání cizinců zabývá průběžně v tzv. Plánu integrační politiky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Podmínky pro vzdělávání cizinců jsou zajišťovány v souladu se zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

Problematikou sociálních programů ve vzdělávání, ať se již jedná o děti, žáky, studenty se zdravotním nebo sociálním znevýhodněním, cizince, azylanty, příslušníky menšin, prevenci sociálně patologických jevů a společenskovední a multikulturní oblast, apod. se zabývá nově vytvořená skupina MŠMT. Při této skupině MŠMT vznikla v roce 2008 pracovní skupina pro multikulturalitu a vzdělávání cizinců, která se zabývá aktuální multikulturní problematikou ve školství a vzdělávání cizinců. Členy této skupiny jsou odborníci v problematice multikulturality a vzdělávání cizinců, zástupci neziskových organizací a přímo řízených organizací MŠMT, České školní inspekce, azylových zařízení a pedagogických pracovníků.

Jedním z hlavních úkolů této skupiny je mimo jiné zajistit setkávání a diskuse pedagogických pracovníků, zlepšení orientace v problematice žáků cizinců a výměnu zkušeností a příkladů dobré praxe v oblasti přípravy v českém jazyce žáků – cizinců a jejich začlenění do základního vzdělávání (MVČR, 2008).

Dále také průběžné monitorování situace ve vzdělávání cizinců v základních a středních školách prováděných Českou školní inspekcí přináší velmi důležité poznatky, které přispí-

vají k informovanosti ve vztahu k požadavkům a problémům spojených se vzděláváním cizinců.

„Tato komise také vybírá na základě vyhlášených projektů na podporu aktivit v oblasti integrace cizinců na území ČR, tyto projekty. Realizace projektů přispívá k odstranění komunikační bariéry a usnadňuje začlenění dětí-cizinců do běžného života při respektování odlišností jednotlivých etnik, jejich kultury, náboženství, zvyklostí apod. Dalším cílem projektů je napomoci učitelům v získávání dovedností při práci s dětmi-cizinci při vyučování, zejména při výuce českého jazyka, při začleňování těchto dětí do mimoškolních aktivit, při řešení případných konfliktů vznikajících ze vzájemného nepochopení“

(MŠMT, 2011).

Přehled počtu žáků cizinců navštěvujících základní školy

V České republice tvoří cizinci 1,7% žáků v základních školách. Nejčastěji se jedná o občany:

- Vietnamu (22,9%, 3 171 žáků)
- Ukrajiny (22,9%, 3170 žáků)
- Slovenska (20,3%, 2 805 žáků)
- Ruska (8,4%, 1 161 žáků)
- Mongolsko (3,2%, 445 žáků)

V roce 2009/2010 se vzdělávalo na základních školách celkem 13 839 cizinců. Pro srovnání je to o 7 % více než v roce 2003/2004 (Český statistický úřad, 2010).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 PLÁNOVÁNÍ VÝZKUMU

V praktické části mé bakalářské práce jsem se zaměřila na vlastní výzkum, který jsem provedla na dvou základních školách ve Zlíně. Dále jsem se zde věnovala výzkumnému problému, výzkumnému cíli, výzkumnému vzorku, výzkumným metodám, průběhu výzkumu, analýzou dokumentu, vyhodnocení výzkumu a shrnutí výsledků výzkumu.

3.1 Výzkumný cíl

Vzhledem k tomu, že je multikulturní výchova zařazena jako průřezové téma do školního vzdělávacího programu a každá škola na území České republiky má povinnost toto téma nejen zařadit do svého školního vzdělávacího programu, ale i podle něj vyučovat a tím připravovat mladou generaci na život v multikulturní společnosti.

Cílem mé bakalářské práce je tedy zaměření se na multikulturní výchovu jako průřezové téma, které je zařazené ve školním vzdělávacím programu záměrně vybrané základní školy ve Zlíně. Zpětnou vazbou je ověření si u žáků 9. tříd, zda jsou žáci prostřednictvím multikulturní výchovy zařazené ve školním vzdělávacím programu připravováni na život v multikulturní společnosti.

Dílčí cíle:

1. Zjistit, zda se multikulturní výchova na škole vyučuje a zda koresponduje se školním vzdělávacím programem.
2. Zjistit, zda výuka multikulturní výchovy pozitivně stimuluje a ovlivňuje vnímání žáků ke spolužákům minoritních skupin.
3. Zjistit, zda žáci projevují zájem o tento předmět a jaká forma výuky je žákům nejbližší.

3.2 Výzkumný problém

Vyučuje se multikulturní výchova na základní škole dle školního vzdělávacího programu a ovlivňuje pozitivně vztah žáků ke spolužákům cizincům?

3.3 Výzkumný soubor

Výzkumný vzorek tvoří žáci 9. tříd dvou záměrně vybraných základní škol ve Zlíně. Tyto školy budu nazývat škola A a škola B. Na škole A je celkem 53 žáků navštěvujících 9. třídu. Škola B má celkem 55 žáků navštěvujících 9. třídu.

Další součástí výzkumného vzorku je dokument školního vzdělávacího programu získaný na těchto základních školách.

3.4 Výzkumné metody

Pro tento výzkum jsem zvolila kvalitativní metodu, kde jsem využila obsahovou analýzu dokumentu. Dále jsem použila kvantitativní metodu formou dotazníku.

Analýza dokumentu

Po prostudování dokumentu školního vzdělávacího programu obou škol jsem provedla analýzu průřezového tématu multikulturní výchovy. Nejprve jsem si v dokumentu každé školy označila pro můj výzkum stěžejní body týkající se především obecného zaměření dané školy, výchovné a vzdělávací strategie pro rozvoj klíčových kompetencí, předměty ve kterých je multikulturní výchova integrována včetně tematických okruhů a jejich zaměření.

Dotazník

Z celkového počtu 14 otázek (9 uzavřených, 3 polootevřené a 2 otevřené) se 11 otázek vztahuje ke školnímu vzdělávacímu programu, přičemž cílem tohoto výzkumu je ověření si zpětnou vazbou u žáků 9. tříd, zda je multikulturní výchova včleňována do výuky a zda tedy pozitivně ovlivňuje vnímání těchto žáků ke spolužákům minoritních skupin. Zbylé 3 otázky mají spíše informativní charakter a jejich smyslem je zjistit zájem a formu výuky tohoto průřezového tématu u těchto žáků.

3.5 Průběh výzkumu

Dotazníkové šetření proběhlo v měsíci únoru 2011. Nejprve jsem oslovila ředitele škol a zjistila, zda bude možné na škole provést dotazníkové šetření. Po potvrzení souhlasu ředitele jsem si připravila dotazníky, které jsem následně doručila do školy. Vyplňováním dotazníku byli na základě pokynu ředitele školy pověřeni pedagogičtí pracovníci, kteří dětem dotazníky rozdali a nechali vyplnit.

Do každé školy jsem přinesla takový počet dotazníků, který korespondoval s počtem dětí navštěvujících 9. třídu. Do školy A jsem doručila 53 dotazníků. Zpět se mi vrátilo 45 vyplněných dotazníků, což činí 85 %. Do školy B jsem doručila 55 dotazníků. Zpět se mi vrátilo 50 vyplněných dotazníků, což činí 91 %.

Dále jsem si ve škole vyžádala dokument školního vzdělávacího programu, ze kterého jsem následně provedla jeho analýzu.

4 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝZKUMU

V následující části bakalářské práce se věnuji výsledkům a interpretaci výzkumu. Nejprve se zabývám analýzou dokumentu a následně vyhodnocením dotazníku, který aplikuji na školní vzdělávací program. Vyhodnocené údaje z dotazníků jsou slovně interpretovány a graficky znázorněny.

Ve své práci neprovádím vzájemné porovnávání škol, ale porovnávání školního vzdělávacího programu a výsledků z dotazníku jako zpětnou vazbu odpovědí žáků té dané školy. Je zde tedy každá škola vyhodnocována a graficky znázorněna zvlášť.

4.1 Analýza školního vzdělávacího programu

V této části mé práce jsem se zaměřila na analýzu školního vzdělávacího programu (dále jen ŠVP) dvou základních škol ve Zlíně. ŠVP každé školy analyzuji zvlášť a zaměřuji se konkrétně na průřezové téma multikulturní výchovy zařazeného do vzdělávacího programu těchto škol.

Školní vzdělávací program - škola A

Tato základní škola se ve svém ŠVP zaměřuje na všestranný rozvoj osobnosti žáka, získávání poznatků pro život formou různých způsobů učení, zdravý životní styl a sportovní rozvoj žáka, pokud ten má o to zájem.

V dnešní době přibývá cizinců a častým problémem bývá jejich nedostatečná znalost českého jazyka. Je tedy u těchto žáků věnována pozornost k osvojení si českého jazyka, seznámení se s českým prostředím, kulturními zvyky a tradicemi na základě individuální pomoci. Cílem školy se tak stává nejen integrace žáků odlišného kulturního prostředí, ale také ochrana jejich minoritní skupiny a podpora jejich úspěšnosti v majoritní společnosti.

Školní vzdělávací program - škola B

Tato základní škola se ve svém ŠVP směřuje k naplnění kompetencí představující soubory znalostí, dovedností, návyků a postojů využitelných v učení i v životě. V rámci ŠVP se škola snaží přiblížit školu co nejvíce dítěti, udělat ji pro žáky zajímavou, užitečnou a přístupnou. Škola se zaměřuje na sportovní rozvoj, výuku cizích jazyků a využívá moderní informační a komunikační technologie.

Při vzdělávání žáků z kulturně odlišného prostředí je největším problémem ve většině případů nedostatečná znalost jazyka. Těmto žákům je tedy největší pozornost věnována k jeho osvojení. Je zde nutná individuální pomoc, kdy je žákům nabízeno setkávání ve speciální skupině a možnost neustálého opakování, vysvětlování pojmů a procvičování učiva. Pro tyto žáky je sestavován individuální vzdělávací plán a je konzultován s rodiči žáka.

Analýza školního vzdělávacího programu škola A a škola B

Všechny tematické okruhy všech průřezových témat jsou integrovány do učebních osnov některého vyučovacího předmětu. Průřezové téma multikulturní výchovy (dále jen MV) zahrnuje tematické okruhy, které jsou ve vzdělávacím programu začleňovány do obsahu vzdělávacích předmětů nebo jiných jednotlivých projektů.

Tabulka č. 1 Školní vzdělávací program škola A a škola B

	ŠKOLA A	ŠKOLA B
Výchovná a vzdělávací strategie pro rozvoj klíčových kompetencí	<p>Kompetence k učení – cílem je osvojování si strategie učení a motivaci pro celoživotní učení</p> <p>Kompetence k řešení problému – cílem je vedení žáků ke tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů</p> <p>Kompetence komunikativní – cílem je vést žáky k všestranné a účinné komunikaci</p> <p>Kompetence sociální a personální – cílem je u žáků rozvíjet schopnost spolupracovat a respektovat práci vlastní a druhých</p> <p>Kompetence občanské – cílem je připravovat žáky jako svobodné a</p>	<p>Kompetence k učení – cílem je efektivní vlastní učení se, práce s informacemi, samostatné pozorování a experimentování</p> <p>Kompetence k řešení problému – cílem je vedení žáků ke rozpoznání problému, způsobu řešení, využívání myšlení pro různé varianty</p> <p>Kompetence komunikativní – cílem je vést žáky k naslouchání druhých, vyjadřovat své myšlenky, využívání informačních a komunikačních prostředků</p> <p>Kompetence sociální a personální – cílem je u žáků rozvíjet schopnost spolupracovat v týmu, ohleduplnost, umět přispívat k diskusi</p> <p>Kompetence občanské – cílem je žáky učit respektovat přesvědčení</p>

	<p>zodpovědné osobnosti, jež uplatňují nejen svá práva, ale i své povinnosti</p> <p>Kompetence pracovní – cílem je pomáhat žákům poznávat a rozvíjet své schopnosti, reálné možnosti, a následně uplatňovat získané vědomosti a dovednosti při profesionální orientaci</p>	<p>druhých, chápat základní principy demokratické společnosti</p> <p>Kompetence pracovní – cílem je používat bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, přistupovat zodpovědně k výsledkům pracovní činnosti</p>
Tematické okruhy	<p>Kulturní diference – zaměření na individuální zvláštnosti člověka, kulturní zakotvení, zvláštnosti různých etnik</p> <p>Lidské vztahy – zaměření na toleranci, vzájemné vztahy, spolupráci, solidaritu</p> <p>Etnický původ – zdůraznění rovnocennosti etnických skupin</p> <p>Multikulturalita – zaměření na rysy jazyků, jejich rovnocennost a jejich odlišnosti</p> <p>Princip sociálního smíru a solidarity – zaměření na odstraňování diskriminace a předsudků vůči etnickým skupinám</p>	<p>Kulturní diference – zaměření na základní problémy sociokulturních rozdílů v České republice</p> <p>Lidské vztahy – zaměření na toleranci, empatii, rasismus, diskriminaci a předsudky ve společnosti</p> <p>Etnický původ – zdůraznění rovnocennosti etnických skupin, kořeny civilizací</p> <p>Multikulturalita – zaměření na kulturní diference jako obohacující prvek, multikulturalita současného světa a předpokládaný vývoj v budoucnosti</p> <p>Princip sociálního smíru a solidarity – zaměření na postavení menšin a jejich rovnocennost</p>
Realizace v předmětech	<p>Český jazyk a literatura</p> <p>Tematické okruhy jsou zde integrovány v průběhu celého školního vzdělávacího procesu.</p>	<p>Český jazyk a literatura</p> <p>Tematické okruhy jsou zde integrovány především v průběhu 7. – 9. ročníku. Předmětem se multikulturní</p>

	<p>V hlavních výstupech výuky jde zejména o obecné poučení o jazyce formou vyhledávání rozdílností v jazyce v různých textech, dále vývoj jazyka formou nástěnné mapy srovnávající nejužívanější výrazy z různých jazyků. V literární výchově zaměřeno na mýty, legendy, pohádky a pověsti formou besed o různých národech. Seznamují se s díly našich a světových autorů.</p> <p>Tato výuka probíhá zejména v kmenových třídách, dále v učebnách informatiky formou společné a samostatné práce. V průběhu školního roku žáci navštěvují knihovnu, výstavy, divadelní představení.</p> <p>Anglický jazyk</p> <p>Osvojování cizích jazyků napomáhá ke snižování jazykových bariér a přispívá tak k nezávislosti jednotlivců na druhých, nejen v osobním životě, ale i dalším studiu či budoucím povolání. Poznávání kultur anglicky mluvících zemí, jejich tradic, zvyků i způsobu života. Dále formování vzájemného porozumění mezi zeměmi, respekt a tolerance k odlišným kulturním hodnotám jiných národů je součástí tohoto předmětu.</p> <p>Vyučování probíhá v běžných tří-</p>	<p>výchova prolíná s tématy Češi a národní obrození. Žák dokáže formovat a vyjadřovat své myšlenky a názory. Rozlišuje vztahy mezi kamarády, lidmi, národy. V literární výchově zaměřeno na pověsti, cestopisy a povídky. Orientují se v dílech našich a světových autorů.</p> <p>Anglický jazyk</p> <p>Anglický jazyk přispívá k chápání a objevování skutečností. Poskytuje základ pro komunikaci žáků v Evropě i ve světě. Žáci se zapojují do činností, při kterých se prakticky seznamují s kulturou jiných národů. Průběžně se s tématem multikulturní výchovy žáci setkávají ve všech ročnících od 4. třídy.</p> <p>K výuce je využíváno výkladu, četby, poslechu a obrázkových pracovních sešitů. Součástí výuky jsou hry, soutěže, samostatné práce, výukové</p>
--	--	--

	<p>dách, jazykových nebo počítačových učebnách. K výuce je využívána práce s časopisem, písněmi, formou herních činností a dle možností, kontakty s rodilými mluvčími. Takto se seznamují s tématem multikulturní výchovy průběžně ve všech ročnících od 3. třídy.</p> <p>Informační a komunikační technologie</p> <p>Tento předmět je zakomponován do průřezových témat a úzce souvisí i s předměty ostatních vzdělávacích oblastí, ve kterých žáci využívají informační technologii k zefektivnění jejich práce. Žáci se zde učí vyhledávat, používat a zpracovávat informace, vytvářejí prezentace a projekty. Žáci jsou vedeni k účinné spolupráci ve skupině, schopnosti poskytování pomoci, nebo naopak o pomoc požádat.</p> <p>Vyučování probíhá v počítačové učebně a multikulturní výchova je zde začleněna od 5. – 9. ročníku.</p> <p>Dějepis</p> <p>Žáci se zde seznamují s vývojem společnosti, poznávají dějinné, sociální a kulturně historické aspekty lidí. V rámci průřezového tématu se seznamují s uspořádáním společnosti, jsou vedeni k uvědomování si</p>	<p>programy v počítačových učebnách, recitace a projekty. Výuka probíhá v kmenových třídách, v učebnách výpočetní techniky. Možnosti vzdělávacích zájezdů, setkání s cizinci.</p> <p>Informační a komunikační technologie</p> <p>Dovednosti získané v tomto vzdělávacím oboru se stávají součástí všech vzdělávacích oblastí základního vzdělávání. V této oblasti žáci získávají dovednosti orientovat se ve světě informací, zpracovávat získané informace a využívat je v dalším vzdělávání i praktickém životě. Žáci se učí efektivně spolupracovat ve skupině, poskytování pomoci nebo naopak pomoc přijímat.</p> <p>Vyučování probíhá v počítačové učebně a multikulturní výchova je zde začleněna od 5. – 9. ročníku.</p> <p>Dějepis</p> <p>Žáci se zde seznamují s vývojem společnosti, poznávají dějinné, sociální a kulturně historické aspekty lidí. Důležitou součástí je prevence rasistických, xenofobních a extremistických postojů, výchova</p>
--	---	---

	<p>nutnosti respektovat identitu druhých. Multikulturní výchova je v tomto předmětu integrována od 6. – 9. ročníku a probíhá v odborné učebně, která je vybavena audiovizuální technikou, názorným obrazovým materiálem a mapou.</p> <p>Výchova k občanství</p> <p>V tomto předmětu je multikulturní výchova integrována v 6., 7. a 9. ročníku. Zde se děti seznamují s mezilidskými vztahy, národnostními menšinami, osvojují si pojmy jako je tolerance, respekt a druhy kultur. Výstupem je schopnost žáků rozlišovat společensky (kulturně) vhodné a nevhodné chování, rozpoznávat netolerantní a rasistické chování.</p>	<p>k toleranci a respektování lidských práv. Multikulturní výchova je v tomto předmětu integrována od 6. – 9. ročníku a probíhá v odborné učebně, která je vybavena audiovizuální technikou, názorným obrazovým materiálem a mapou.</p> <p>Občanská výuka a Společensko-vědní seminář</p> <p>V předmětu občanská výchova se multikulturní výchova začleňuje od 6.-9. ročníku a je zaměřena na utváření pozitivních občanských postojů a rozvíjí vědomí přináležitosti k evropskému společenství. V předmětu Společensko-vědní seminář je multikulturní výchova integrována v 7. a 9. ročníku. Zde je výuka zaměřována na vytváření kvalit souvisejících s orientací žáků v sociální realitě a jejich začleňováním do různých společenských vztahů a vazeb. Výstupem je utváření vědomí vlastní identity a identity druhých lidí. Úctě nejen k vlastnímu národu, ale i jiným národům a etnikům.</p> <p>Žáci se orientují v mapě. Při výuce žáci vyhledávají a třídí informace v probíraných oblastech dle zadaných kritérií a vyvozují z nich patřičné závěry.</p>
--	--	--

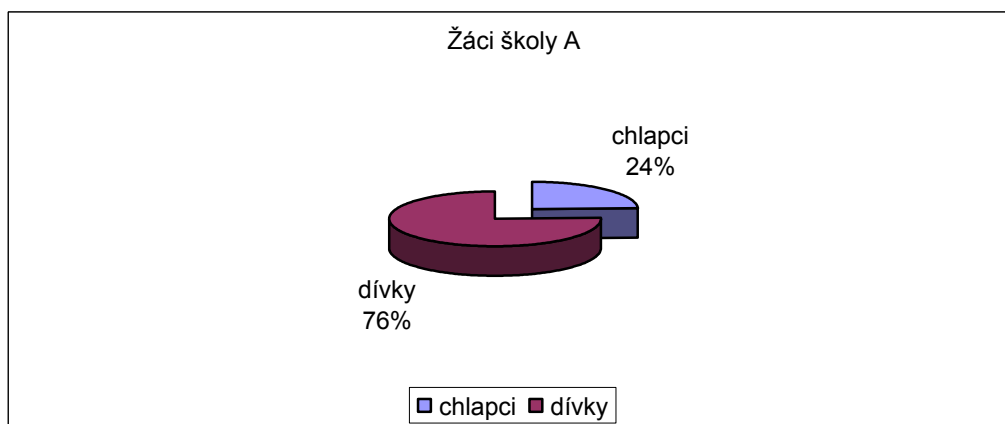
	<p>Zeměpis</p> <p>Průřezové téma je zde zastoupeno od 6. – 9. ročníku a směřuje k chápání odlišností různých ras, národů, kultur a uvědomění si významu tolerance a porozumění. Žáci se prostřednictvím map učí vyhledávat světadíly, zhodnocují jejich polohu a porovnávají s ostatními světadíly. Zhodnocují vývoj počtu obyvatel na Zemi, a tím i růst a pohyb multikulturního světa. Výuka probíhá v odborné učebně pomocí prezentací a data projektoru.</p> <p>Hudební výchova</p> <p>Zde je multikulturní výchova integrována do výuky průběžně ve všech ročnících základního vzdělávání. Žáci si zde rozvíjí reprodukční a produkční schopnosti, získávají vhled nejen do naší, ale i světové hudební kultury. Žáci pracují ve třídě nebo hudební učebně za pomoci audiovizuální techniky a dostupných vyučovacích pomůcek.</p> <p>Další cizí jazyk - Německý jazyk</p> <p>Cílem tohoto předmětu je poskytnout žákům nástroj komunikace při kontaktu s lidmi z různých částí světa.</p>	<p>Zeměpis</p> <p>Průřezové téma je zde zastoupeno od 6. – 9. ročníku a žáci zde získávají základní poznatky a informace o oceánech, světadílech, o státech světa a současných globálních problémech lidstva. Žáci se prostřednictvím map učí vyhledávat světadíly, zhodnocují jejich polohu a porovnávají s ostatními světadíly. Zhodnocují vývoj počtu obyvatel na Zemi, a tím i růst a pohyb multikulturního světa. Výuka probíhá v odborné učebně a třídách s televizí a videem, dále pořádáním besed, pobytů v přírodě, exkurzí.</p> <p>Hudební výchova</p> <p>Zde je multikulturní výchova integrována do výuky průběžně ve všech ročnících základního vzdělávání. Žáci si zde rozvíjí reprodukční a produkční schopnosti, získávají vhled nejen do naší, ale i světové hudební kultury. Seznamují se s nejznámějšími autory české i světové hudby. Učí se roli posluchače. Žáci pracují ve třídě nebo hudební učebně, zúčastňují se koncertů.</p> <p>Další cizí jazyk - neurčen</p> <p>Součástí tohoto vyučovacího předmětu je nejen samotná vyučovací hodina, ale i příležitostní akce, jako</p>
--	---	---

	<p>Žáci se zde seznamují s reáliemi německy mluvících zemí, přičemž jsou prostřednictvím výuky vedeni též k poznávání a tolerování cizích kultur a tradic. Multikulturní výchova je integrována do tohoto předmětu od 6. – 9. ročníku. Metody výuky jsou střídány od běžné, klasické vyučovací hodiny přes skupinovou práci, projektového vyučování a v neposlední řadě se mohou žáci zúčastnit jednodenního poznávacího zájezdu do Vídně.</p> <p>Výtvarná výchova</p> <p>Tento předmět má být pro žáky jakousi radostnou hrou, která umožňuje prožití, poznávání nových činností. Probouzí a aktivizuje smyslové vnímání, prohlubuje všestrannou citlivost a tvořivý přístup k životu. Multikulturní výchova je do tohoto předmětu zařazená ve 4. a 8. ročníku, přičemž výstupem žáků je schopnost výtvarně vyjádřit proporce lidské postavy s využitím míchání barev nebo zobrazování vlastních fantazijních představ.</p>	<p>jsou olympiády, soutěže, zájezdy do zahraničí, besedy s rodilými mluvčími, projekty. Cílem tohoto předmětu je poskytnout žákům nástroj komunikace při kontaktu s lidmi z různých částí světa. Žáci jsou prostřednictvím výuky vedeni k poznávání a tolerování cizích kultur a tradic. Multikulturní výchova je integrována do tohoto předmětu od 7. – 9. ročníku.</p> <p>Výtvarná výchova</p> <p>Multikulturní výchova je do tohoto předmětu zařazená v 6. – 9. ročníku a výuka probíhá v odborných učebnách výtvarné výchovy, v učebnách výpočetní techniky, ale také mimo školu (v terénu). Žáci jsou vedeni k pochopení umění jako způsobu poznání a komunikace, jako neoddělitelné součásti lidské existence a k rozvíjení tvůrčího potenciálu. Napomáhá k tolerantnímu přístupu k různorodým kulturním hodnotám současnosti a minulosti a posiluje sociální citění.</p>
--	---	--

4.2 Analýza odpovědí z dotazníku

Škola A se nachází ve Zlíně a navštěvuje ji 53 žáků 9. tříd. Z celkového počtu 53 dotazníků doručených řediteli školy bylo vráceno 45 dotazníků, přičemž 34 dotazníků vyplnily dívky a 11 chlapci.

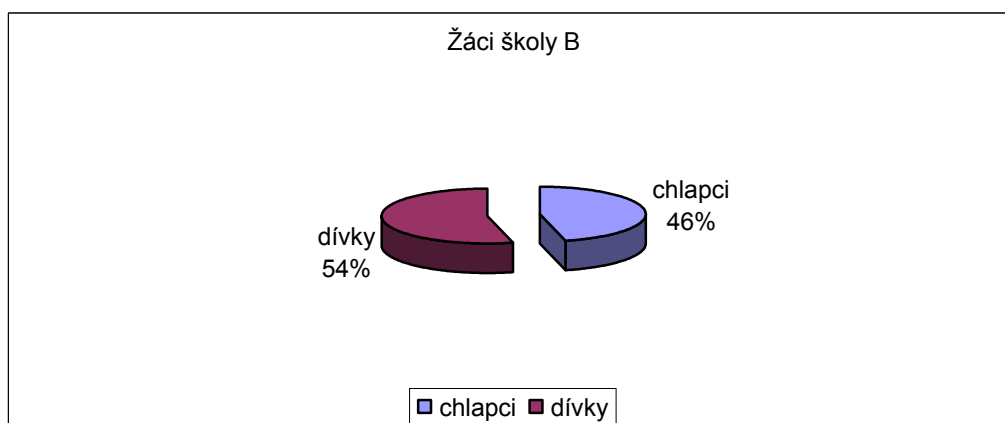
Procentuelní vyjádření pohlaví respondentů školy A je graficky znázorněno v grafu č. 1.

Zdroj vlastní

Škola B se nachází taktéž ve Zlíně a navštěvuje ji 55 žáků 9. tříd. Z celkového počtu 55 dotazníků doručených řediteli školy bylo vráceno 50 dotazníků, přičemž 27 dotazníků vyplnily dívky a 23 chlapci.

Procentuelní vyjádření pohlaví respondentů školy B je graficky znázorněno v grafu č. 2.

Zdroj vlastní

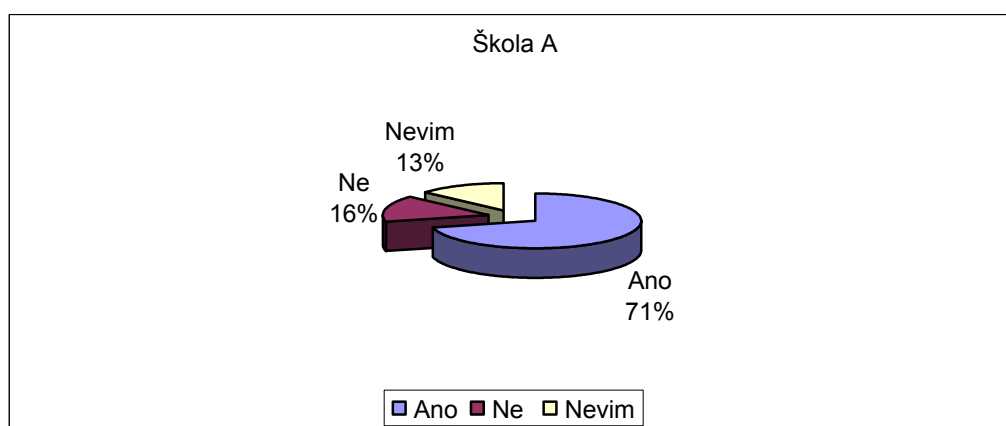
Otázka č. 1

Věnovali jste se v rámci některého z předmětů lidem s odlišnou kulturou, tradicemi a zvyky než máme my?

Odpověď žáků školy A

Na výše uvedenou otázku odpovědělo z celkového počtu 45 respondentů 32 žáků, že se v některém z předmětů věnovali lidem s odlišnou kulturou, tradicemi a zvyky. 7 žáků uvedlo zápornou odpověď a 6 žáků nevědělo, zda se věnovali tomuto tématu. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že většina žáků má ponětí o tomto tématu. Otázkou však zůstává, zda pro žáky se zápornou odpovědí neznamena pojem jiné kultury, tradice a zvyky něco více exotického.

Graf č. 3. Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 1

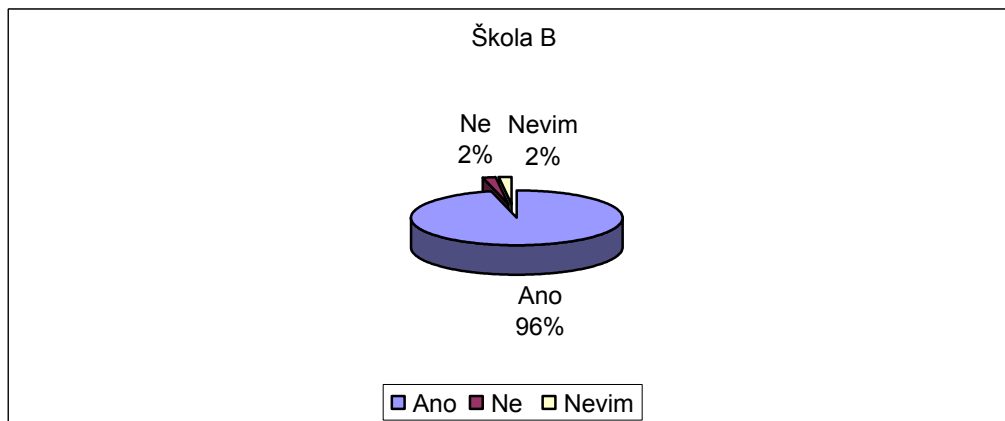

Zdroj vlastní

Odpověď žáků školy B

Na výše uvedenou otázku odpovědělo z celkového počtu 50 respondentů 48 žáků, že se v některém z předmětů věnovali lidem s odlišnou kulturou, tradicemi a zvyky. 1 žák uvedl zápornou odpověď a 1 žák nevěděl, zda se věnovali tomuto tématu. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že žáci na této škole jsou téměř 100% sjednoceni v odpovědi, z čehož lze usuzovat, že se s tímto tématem již setkali a toto téma pro žáky není neznámou oblastí.

Graf č. 4. Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 1

Zdroj vlastní

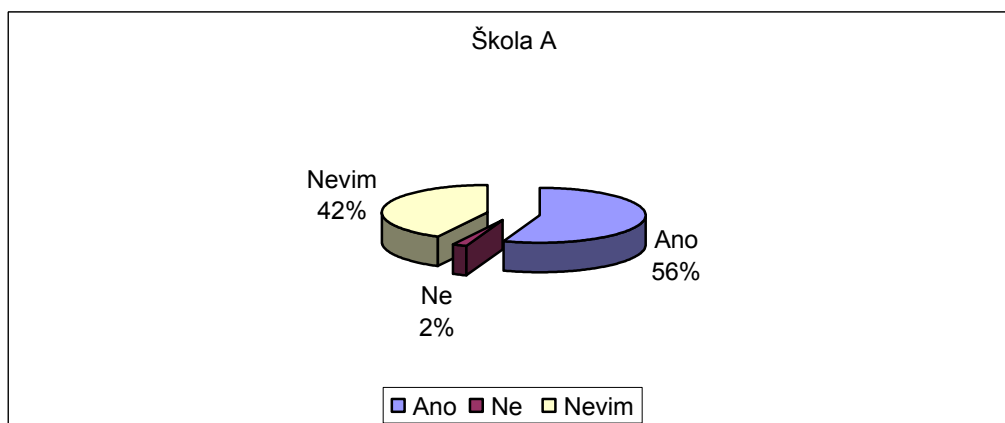
Otázka č. 2

Byl(a) pro Tebe výuka o kultuře, zvycích, tradicích těchto lidí zajímavá?

Odpověď žáků školy A

Na tuto otázku odpovědělo z celkového počtu 45 respondentů 25 žáků s tím, že tato výuka byla pro ně zajímavá, neboť se zde dozvěděli hodně nových informací. Pouze jednoho žáka tato výuka vůbec nezaujala a 19 nevyjádřilo žádný názor, neboť o tomto nepřemýšleli.

Graf č. 5. Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 2

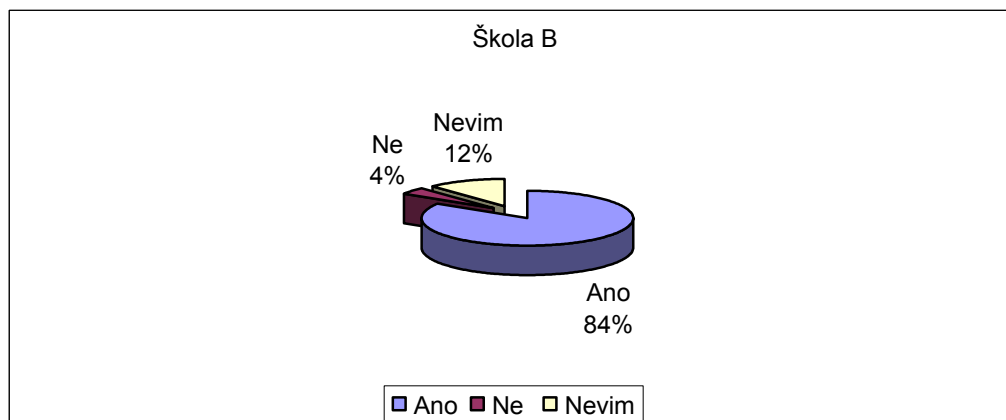

Zdroj vlastní

Odpověď žáků školy B

Na tuto otázku odpovědělo z celkového počtu 50 respondentů 42 žáků s tím, že tato výuka byla pro ně zajímavá, neboť se zde dozvěděli hodně nových informací. Pouze dva žáky tato výuka vůbec nezaujala a 6 žáků nevyjádřilo žádný názor, neboť o tomto nepřemýšleli.

Graf 6. Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 2

Zdroj vlastní

Otázka č. 3

Kterým kulturám jiných zemí jste se věnovali?

Odpověď žáků školy A

Na tuto otázku odpovídali žáci volno formou, neboť tato otázka byla otázkou otevřenou. Zde měli uvést všechny kultury jiných zemí, se kterými se v rámci vyučování setkali. Při vyhodnocování této otázky jsem byla docela překvapena, že se někteří žáci nedokázali vůbec vyjádřit, či naopak se zde objevovaly velmi různorodé odpovědi. Z toho usuzuji, že někteří žáci tuto otázku nespojovali přímo se zemí, a tak se zde objevily odpovědi jako je slavení Halloweenu, fašismus, nacismus, černoši. Nejčastěji žáci uváděli, že se ve výuce věnovali kultuře romské 11, mongolské 8, židovské 8, anglické 6. Ostatní kultury jako vietnamská, rakouská, německá, americká, anglická, korejská, egyptská, řecká se zde objevovala nahodile v počtu odpovědí 1-2 žáků.

Vzhledem k přítomnosti spolužáků cizinců na škole je pozoruhodné, že právě v odpovědích na tuto otázku se tyto země neobjevují až tak často, což by se dalo předpokládat. Ze zjištěného tedy může plynout, že u této otázky by byla patrně vhodnější bližší definice kultury či osobní intervence při kladení otázky.

Odpověď žáků školy B

Na tuto otázku odpovídali žáci volno formou, neboť tato otázka byla otázkou otevřenou. Zde měli uvést všechny kultury jiných zemí, se kterými se v rámci vyučování setkali. Nejčastěji žáci uváděli, že se ve výuce věnovali kultuře anglické 36, mongolské 28, vietnamské 27, německé 22, ruské 19, afgánské 15, slovenské 10, turecké 10, polské 6. Ostatní kultury jako španělská, čínská, švédská, norská, egyptská se zde objevovaly nahodile v počtu odpovědí 1-2 žáků.

Je pozoruhodné, že žáci školy B dokázali bez větších problémů odpovědět na tuto otázku, přičemž zde uvedli v největším počtu ty země, jejichž žáci tuto školu navštěvují. Totéž jsem předpokládala i u školy A, avšak můj předpoklad byl chybný.

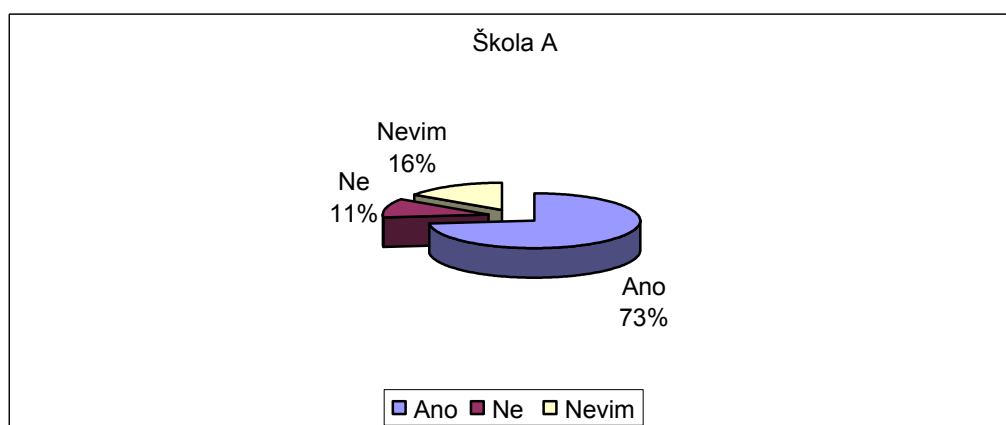
Otázka č. 4

Myslíš si, že je důležité se o kultuře, tradicích a zvycích jiných zemí učit?

Odpověď žáků školy A

Z celkového počtu 45 respondentů na tuto otázku odpovědělo 33 žáků, že si myslí, že je důležité se o kultuře, tradicích a zvycích jiných zemí učit. Negativně odpovědělo 5 žáků a 7 žáků neví, zda je tato výuka důležitá. Tuto odpověď si vysvětlují tím, že se žákům nechtělo nad touto otázkou přemýšlet, a proto volili neutrální odpověď.

Graf 7. Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 4

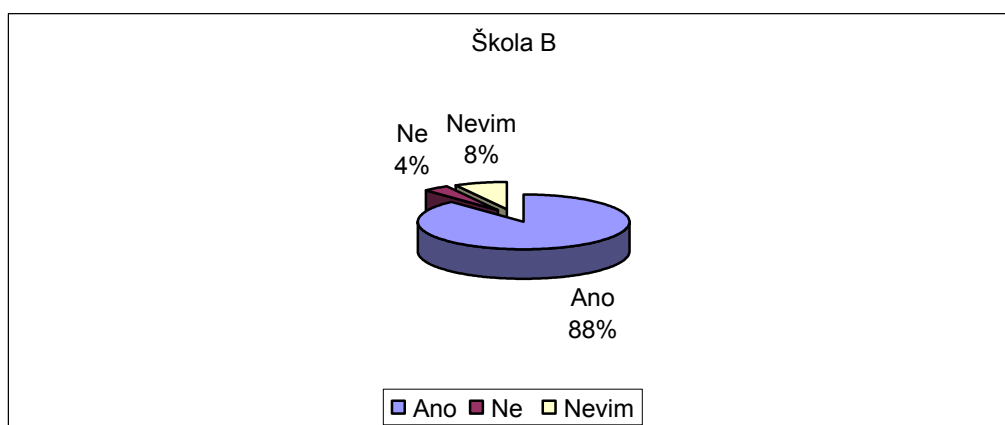

Zdroj vlastní

Odpověď žáků školy B

Z celkového počtu 50 respondentů na tuto otázku odpovědělo 44 žáků, že si myslí, že je důležité se o kultuře, tradicích a zvycích jiných zemí učit. Negativně odpověděli 2 žáci a 4 žáci neví, zda je tato výuka důležitá. Tuto odpověď si vysvětlují tím, že se žákům nechtělo nad touto otázkou přemýšlet, a proto volili neutrální odpověď. Ovšem v porovnání s celkovým počtem dotázaných je, dle mého názoru, tento počet vcelku zanedbatelný.

Graf 8. Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 4

Zdroj vlastní

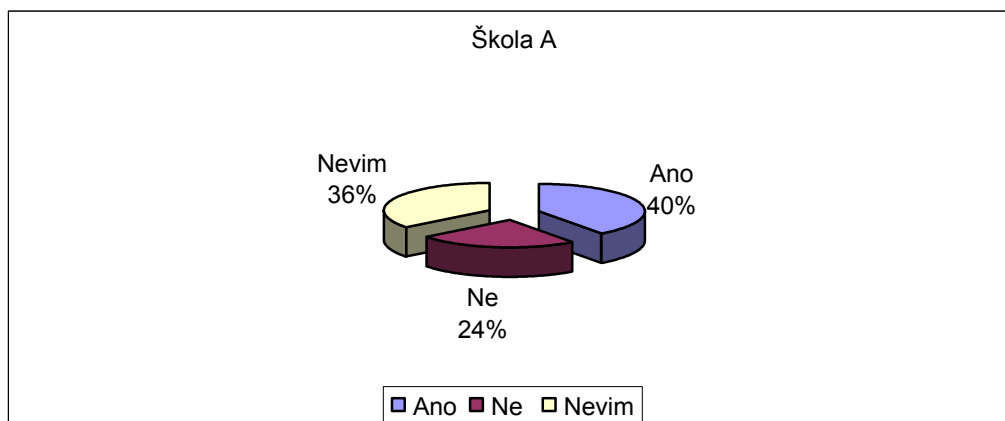
Otázka č. 5

Chtěl(a) by jsi mít více vyučovacích hodin věnovaných jiným kulturám a vztahům mezi nimi a námi?

Odpověď žáků školy A

U této otázky se sice z celkového počtu 45 respondentů vyjádřilo 18 žáků s kladnou odpovědí, z čehož plyne, že žáci mají zájem o tuto výuku a přivítali by více vyučovacích hodin věnovaných tomuto tématu. Avšak na druhou stranu, pouze o dva žáky méně, tudíž 16 žáků, má nestranný názor. Tito žáci neví a nepřemýšleli o tom. Tuto odpověď bych neviděla jako zásadní stanovisko respondentů, neboť si myslím, že není vždy rozhodující mít jasnou představu k něčemu, o něčem či k někomu. A také ne vždy člověk nad vším přemýšlí, pokud se ho to bytostně a aktuálně netýká. Zápornou odpovědí, tedy že není pro žáky důležité se věnovat tomu tématu, více odpovědělo 11 dotázaných.

Graf 9. Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 5

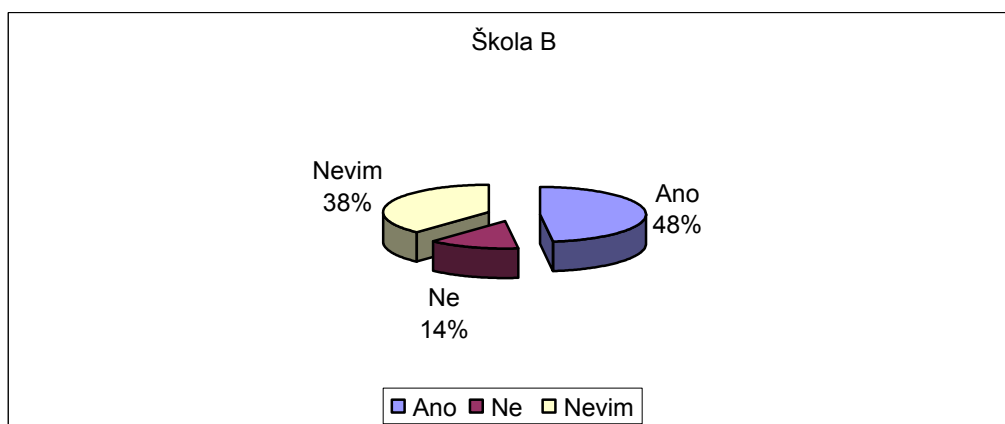

Zdroj vlastní

Odpověď žáků školy B

U této otázky se z celkového počtu 50 respondentů vyjádřilo 24 žáků s kladnou odpovědí, z čehož plyne, že žáci mají zájem o tuto výuku a přivítali by více vyučovacích hodin věnovaných tomuto tématu. Avšak 19 žáků označilo odpověď, že nevědí, zda by chtěli mít více vyučovacích hodin věnovaných tomuto tématu, neboť o tomto nepřemýšleli. Tuto odpověď bych neviděla jako zásadní stanovisko respondentů, neboť si myslím, že není vždy rozhodující mít jasnou představu k něčemu, o něčem či k někomu. A také ne vždy člověk nad vším přemýšlí, pokud se ho to bytostně a aktuálně netýká. Pouze 2 žáci uvedli zápornou odpověď, tedy že pro ně není důležité se tomu tématu více věnovat.

Graf 10. Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 5

Zdroj vlastní

Otázka č. 6**Ve kterých předmětech jste se o lidech jiných kultur bavili?****Odpověď žáků školy A**

Tato otázka byla otevřená, a tudíž žáci měli možnost se opět vyjádřit volnou formou a uvést všechny předměty, ve kterých se lidmi jiných kultur zabývali. Žáci v dotazníku uvedli celkem 10 předmětů. Nejčastěji zde uvedlo 37 žáků dějepis, 17 zeměpis, 6 občanskou výchovu, český jazyk a anglický jazyk 4, výchovu k občanství a literatura 3, přírodopis a německý jazyk 2, chemii 1 žák.

Odpověď žáků školy B

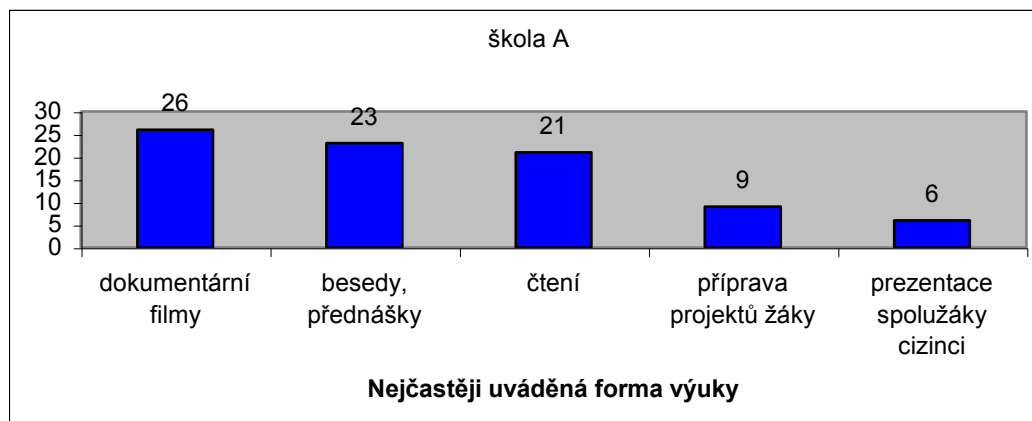
Tato otázka byla otevřená, a tudíž žáci měli možnost se opět vyjádřit volnou formou a uvést všechny předměty, ve kterých se lidmi jiných kultur zabývali. Žáci v dotazníku uvedli celkem 13 předmětů. Nejčastěji zde uvedlo 42 žáků zeměpis, český jazyk 37, dějepis 36, občanskou výchovu 30, společensko vědní seminář 21, anglický jazyk 20, přírodopis 18, výtvarnou výchovu 7, výchovu k občanství, německý jazyk, literaturu 2, rodinná výchova a počítače byla uvedena jedním žákem.

Otázka č. 7**Jakou formou probíhá výuka věnovaná poznávání jiných kultur?****Odpověď školy A**

U této otázky mohli žáci využít výběru z pěti možností, přičemž mohli vybrat jednu či více odpovědí. Šestou možností byla volná forma odpovědi. Tohoto využil pouze jeden žák a uvedl, že jim o jiných kulturách vypráví paní učitelka.

Z celkového počtu 45 žáků uvedlo jako nejčastější formu výuky k poznávání jiných kultur promítání dokumentárních filmů, pořádání besed a přednášek, čtení z učebnic či knih. V nejmenším měřítku žáci uvedli přípravu projektů k danému tématu samotnými žáky a prezentací své země samotnými spolužáky cizinci.

Graf 11. Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 7

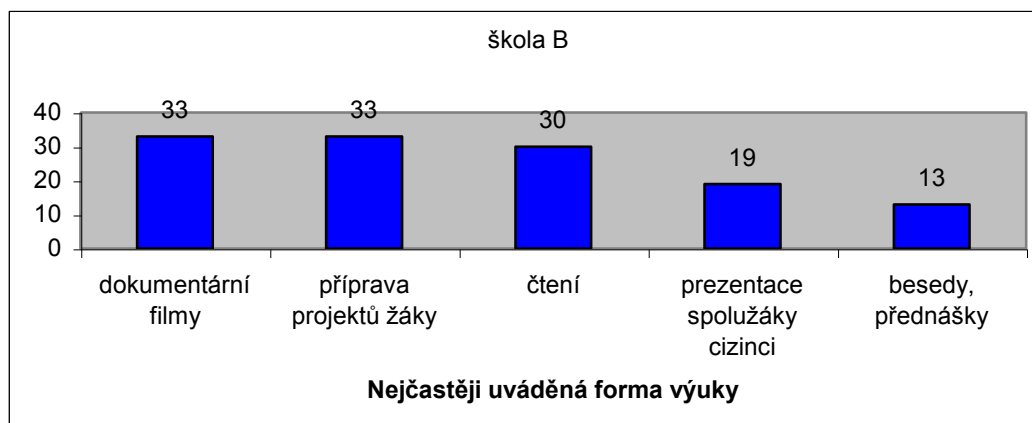
Zdroj vlastní

Odpověď žáků školy B

U této otázky mohli žáci využít výběru z pěti možností, přičemž mohli vybrat jednu či více odpovědí. Šestou možností byla volná forma odpovědi. Tuto možnost, uvést i jinou formu výuky, nevyužil žádný žák.

Z celkového počtu 50 žáků uvedlo, že nejčastěji je ve vyučování využívaná forma výuky k poznávání jiných kultur promítání dokumentárních filmů a přípravou projektů k danému tématu samotnými žáky. Dále uváděli žáci čtení z učebnic či knih, prezentaci své země spolužáky cizinci a nejméně žáci uváděli pořádání besed a přednášek.

Graf 12. Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 7

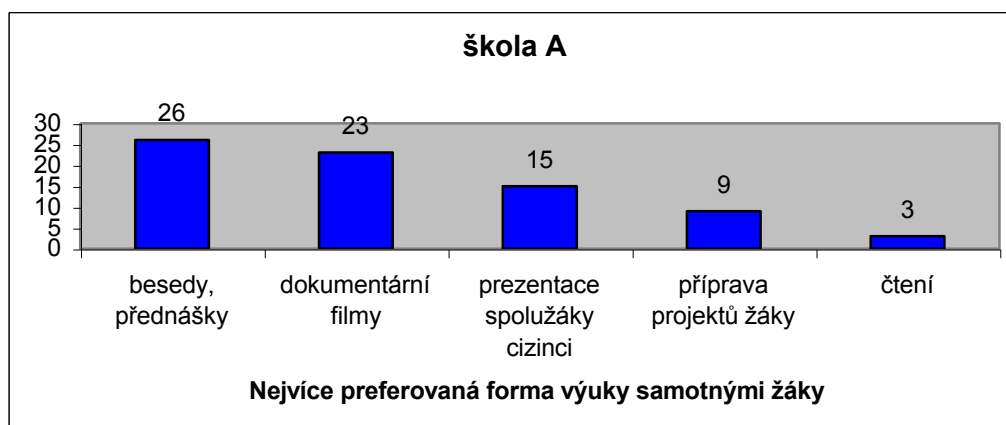
Zdroj vlastní

Otázka č. 8**Která z uvedených možností by se Ti ve výuce nejvíce líbila?****Odpověď žáků školy A**

U této otázky mohli žáci opět využít výběru z pěti možností, přičemž mohli vybrat jednu či více odpovědí. Šestou možností byla volná forma odpovědi, této odpovědi využil opět jeden žák s uvedením, že by se mu při výuce líbila forma vyhledávání informací pomocí počítače.

Ze zjištěného vyplývá, že z celkového počtu 45 žáků tito nejvíce preferují výuku formou pořádání besed a přednášek, promítání dokumentárních filmů a prezentaci své země prostřednictvím spolužáků cizinců. Nejméně se zamlouvá forma výuky přípravou projektů k danému tématu samotnými žáky a čtení z učebnic či knih. Z uvedeného tedy můžeme soudit, že žáci preferují interaktivní výuku.

Graf 13. Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 8

Zdroj vlastní

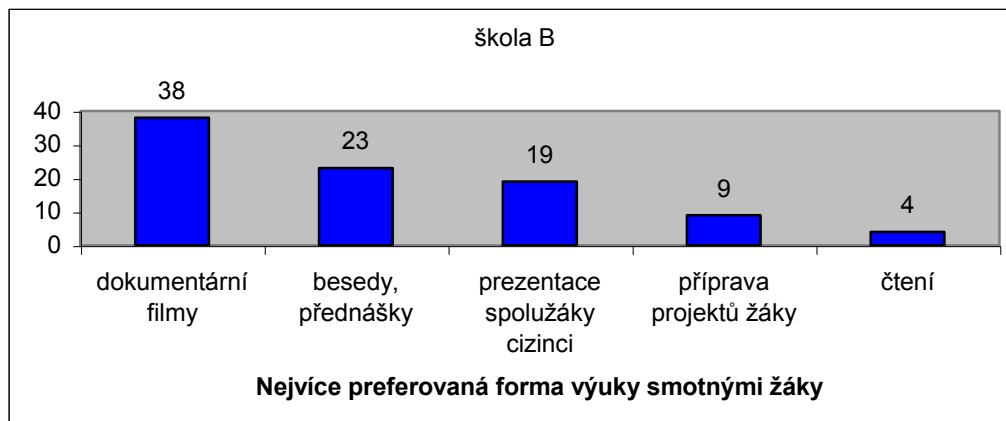
Odpověď žáků školy B

U této otázky mohli žáci opět využít výběru z pěti možností, přičemž mohli vybrat jednu či více odpovědí. Šestou možností byla volná forma odpovědi, této odpovědi však nevyužil žádný žák.

Z celkového počtu 50 žáků nejvíce tito preferují formu výuky promítáním dokumentárních filmů, pořádáním besed a přednášek, prezentaci své země prostřednictvím spolužáků cizinců. Přípravu projektů a prezentací k tématu samotnými žáky a klasickou formu výuky čte-

ním z učebnic či knih preferují žáci nejméně Z uvedeného tedy můžeme soudit, že žáci této školy také preferují interaktivní výuku.

Graf 14. Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 8

Zdroj vlastní

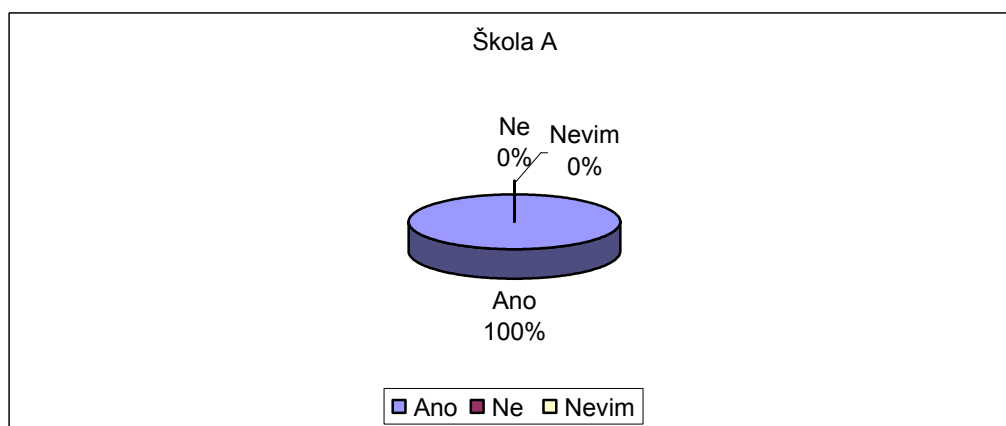
Otázka č. 9

Navštěvují Vaši školu žáci jiných kultur?

Odpověď žáků školy A

Na tuto otázku bylo odpověděno počtem 45 respondentů, tedy všemi dotazovanými žáky a to odpovědí ano. Z čehož vyplývá, že si děti všímají pohybu a dění kolem sebe, přičemž nemusí nutně spolužák-cizinec navštěvovat jejich třídu.

Graf 15. Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 9

Zdroj vlastní

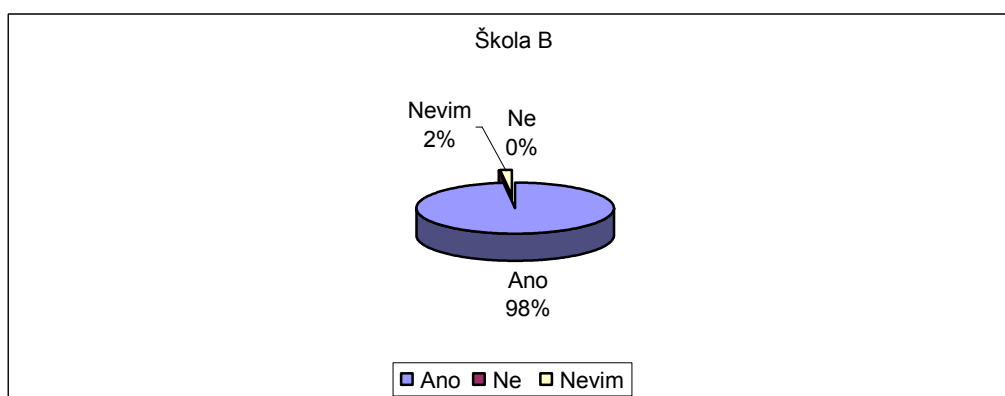
Ti žáci, kteří uvedli odpověď ano, měli odpovědět na podotázku formou otevřené odpovědi, ze kterých zemí tito spolužáci pocházejí. Nejvíce zde uvedlo spolužáky z Mongolska 40 žáků, Vietnamu 36 žáků, Itálie 19 žáků, Rumunska 6 žáků, Číny, Ruska, Korey a Německa uvedl pouze jeden žák.

U této otázky jsem si potvrdila to, co jsem již nastínila u otázky č. 3, kde měli žáci uvést, které kultury jiných zemí se ve výuce věnovali. Na tuto otázku žáci velmi často odpovídali různorodými až zmatečnými odpověďmi. Přičemž právě zde jsem předpokládala, že odpověď bude pro žáky jednoduchá, neboť ve škole s nimi studují spolužáci-cizinci. Tudíž jsem vycházela z toho, že se o těchto žácích, potažmo o jejich zemí původu, žáci dozvídají nejvíce informací. Ze zjištěného tedy konstatuji, že tato otázka měla být buď vhodněji či jinak položena, nebo by zde byla vhodnější osobní asistence při vyplňování dotazníku.

Odpověď žáků školy B

Na tuto otázku bylo odpověděno počtem 50 respondentů, z čehož 49 dotázaných odpovědělo ano, tedy že jejich školu navštěvují žáci jiných kultur. Pouze 1 žák neví, zda jejich školu navštěvují spolužáci jiných kultur. Z uvedeného taktéž vyplývá, že si děti všimají pohybu a dění kolem sebe, přičemž nemusí nutně spolužák-cizinec navštěvovat jejich třídu.

Graf 16. Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 9

Zdroj vlastní

Ti žáci, kteří uvedli odpověď ano, měli odpovědět na podotázku formou otevřené odpovědi, ze kterých zemí tito spolužáci pocházejí. Nejvíce se zde uvedlo spolužáky z Mongolska 41 žáků, Slovenska 40 žáků, Vietnamu 39 žáků, Polska a Turecka 14 žáků, Německa 11 žáků, Ruska, Anglie, Japonska a Afghánistánu uvedl z celkového počtu dotázaných jeden žák.

Tato otázka mi potvrdila odpovědi u otázky č. 3, kde jsem od respondentů očekávala v jejich odpovědích zejména uvedení těch kultur, které jsou zemí původu spolužáků cizinců navštěvujících stejnou školu.

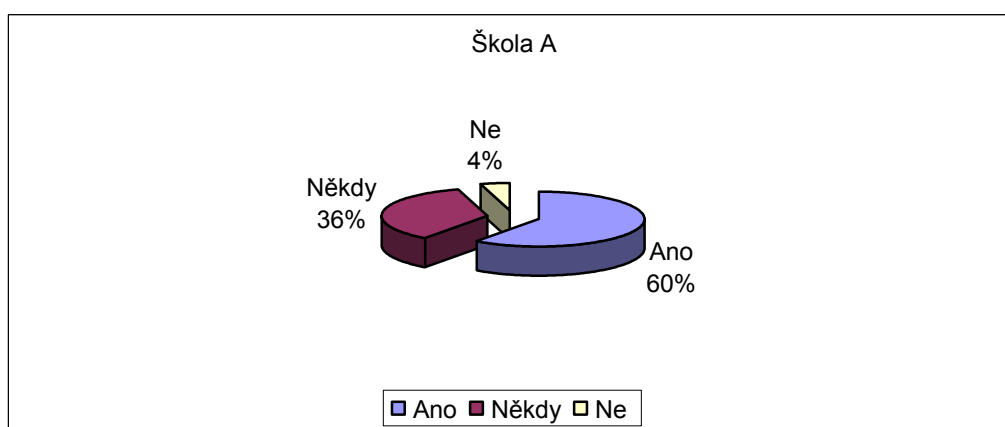
Otázka č. 10

Máš mezi těmito spolužáky také své kamarády?

Odpověď žáků školy A

Na tuto otázku odpovědělo kladně 27 žáků, tedy že mezi těmito spolužáky mají své kamarády a nedělají rozdíl mezi nimi a jinými spolužáky. 16 dotázaných uvedlo, že mezi spolužáky cizinci mají své kamarády, ovšem záleží, kdo to je. Z toho usuzuji, že jde o přirozený výběr kamarádů bez rozdílu, zda se jedná o kamaráda majoritní či minoritní společnosti. Zápornou odpověď s tím, že se s těmito spolužáky vůbec nebaví, uvedli z celkového počtu 45 dotázaných pouze 2 žáci.

Graf 17. Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 10

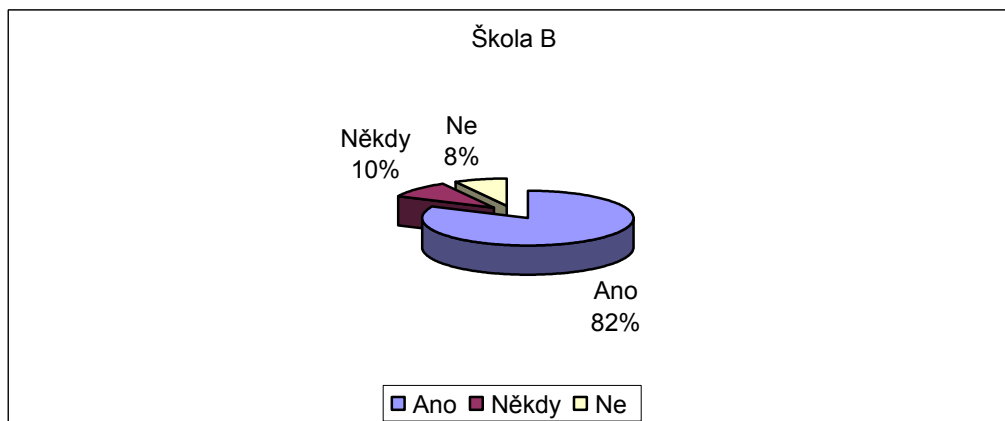

Zdroj vlastní

Odpověď žáků školy B

Na tuto otázku odpovědělo kladně 41 žáků, tedy že mezi těmito spolužáky mají své kamarády a nedělají rozdíl mezi nimi a jinými spolužáky. 5 dotázaných uvedlo, že mezi spolužáky cizinci mají své kamarády, ovšem záleží, kdo to je. Z toho i u žáků této školy usuzuji, že jde o přirozený výběr kamarádů bez rozdílu, zda se jedná o kamaráda majoritní či minoritní společnosti. Zápornou odpověď s tím, že se s těmito spolužáky vůbec nebaví, uvedli z celkového počtu 50 dotázaných pouze 4 žáci.

Graf 18. Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 10

Zdroj vlastní

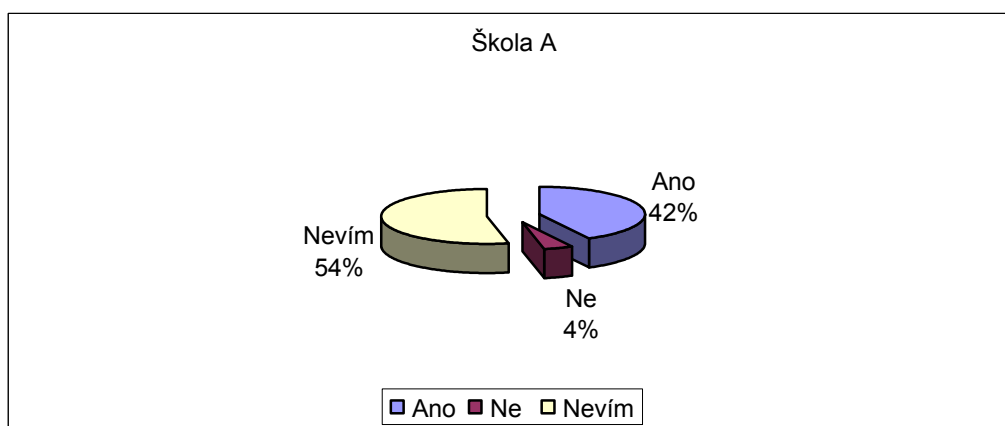
Otázka č. 11

Myslíš si, že se cítíš ve Vaší škole dobře?

Odpověď žáků školy A

Na tuto otázku z celkového počtu 45 respondentů nevědělo 24 žáků, zda se tito spolužáci v jejich škole cítí dobře. Kladnou odpověď, tedy ano, uvedlo celkem 19 žáků. 2 žáci si myslí, že se ve škole tito spolužáci dobře necítí.

Graf 19. Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 11

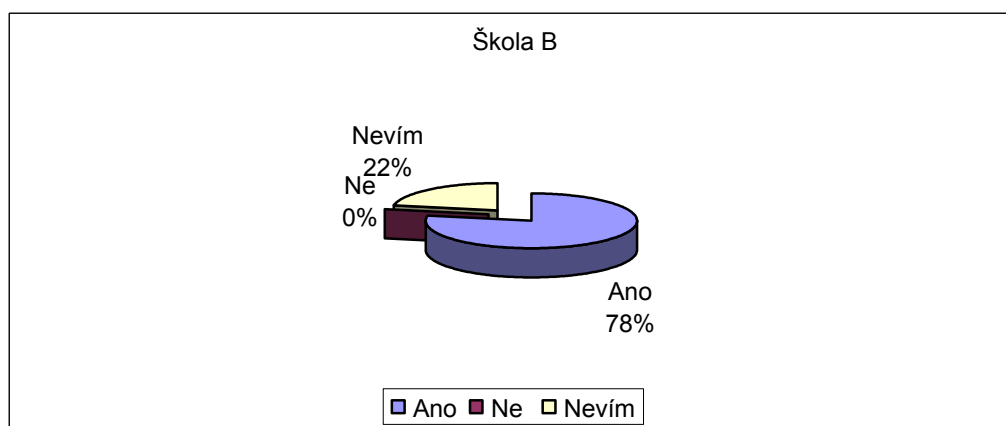

Zdroj vlastní

Odpověď žáků školy B

Na tuto otázku z celkového počtu 50 respondentů nevědělo 11 žáků, zda se tito spolužáci v jejich škole cítí dobře. Kladnou odpověď, tedy ano, spolužáci-cizinci se cítí v naší škole dobře, uvedlo celkem 39 žáků. Žádná záporná odpověď dotazovanými nebyla uvedena.

Graf 20. Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 11

Zdroj vlastní

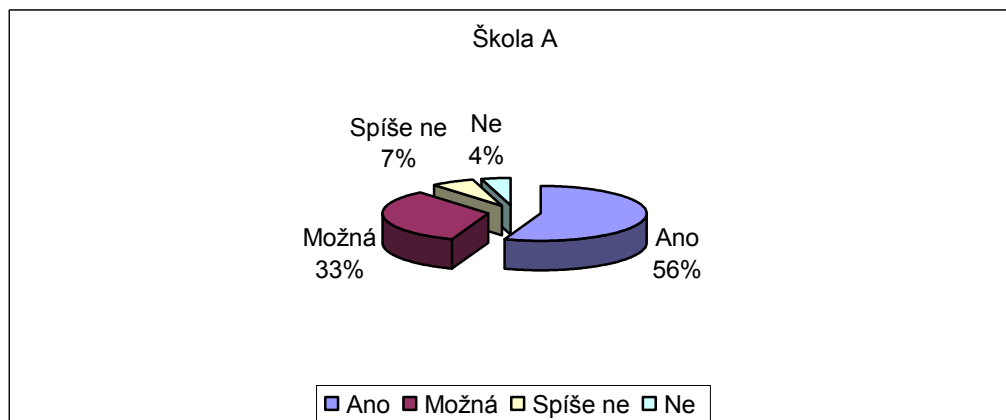
Otázka č. 12

Kdyby potřebovali pomoci s učením, pomůžеш?

Odpověď žáků školy A

V této otázce opět z celkového počtu 45 respondentů odpovědělo kladně více žáků, a to počtem 25 s tím, že rádi s učením pomohou. 15 žáků uvedlo, že by možná pomohli, ovšem záleží komu. 3 žáci by spíše nepomohli, neboť si musí poradit také sami a 2 žáci nepomůžou, neboť nevidí důvod, proč pomáhat.

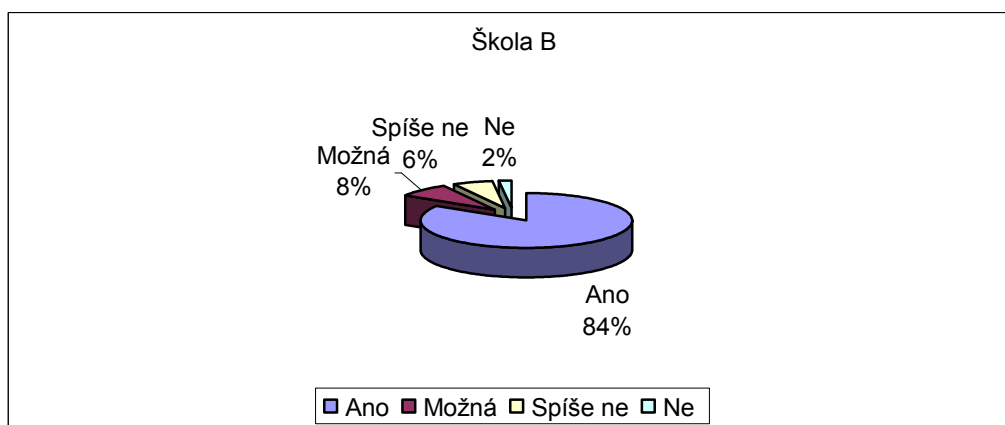
Graf 21. Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 12/ Zdroj vlastní

Odpověď žáků školy B

V této otázce opět z celkového počtu 50 respondentů odpověděla kladně většina žáků, a to počtem 42 s tím, že rádi s učením pomohou. 4 žáci uvedli, že by možná pomohli, ovšem záleží komu. 3 žáci by spíše nepomohli, neboť si musí poradit také sami a pouze 1 žák nepomůže, neboť nevidí důvod, proč pomáhat.

Graf 22. Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 12

Zdroj vlastní

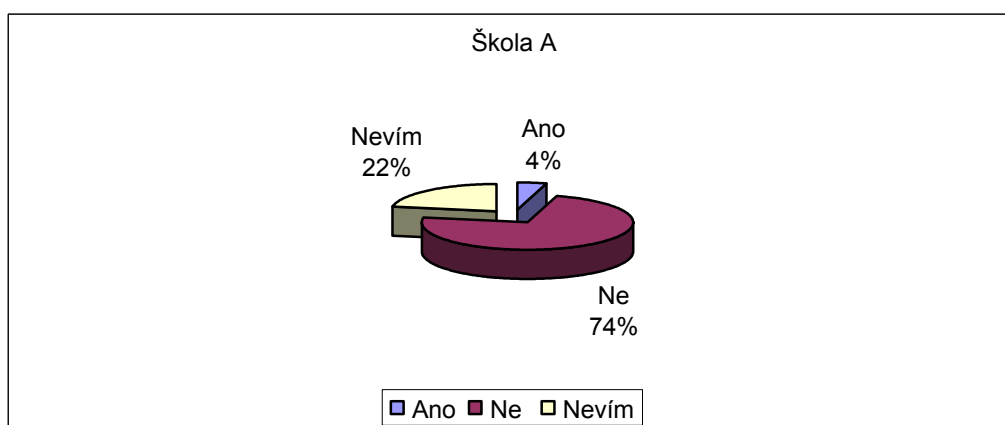
Otázka č. 13

Vadilo by Ti sedět v lavici vedle spolužáka jiné barvy pleti nebo pocházejícím z jiné země?

Odpověď žáků školy A

Většině, a to 33 žákům z celkového počtu 45 dotazovaných, by nevadilo sedět v lavici se spolužákem minoritní skupiny. Odpověď nevím na tuto otázku uvedlo 10 žáků a pouze 2 žákům by vadilo sedět v lavici vedle spolužáka jiné barvy pleti či žáka pocházejícího z jiné země. V konečném důsledku se opět potvrzuje kladný přístup těchto žáků ke spolužákům cizincům.

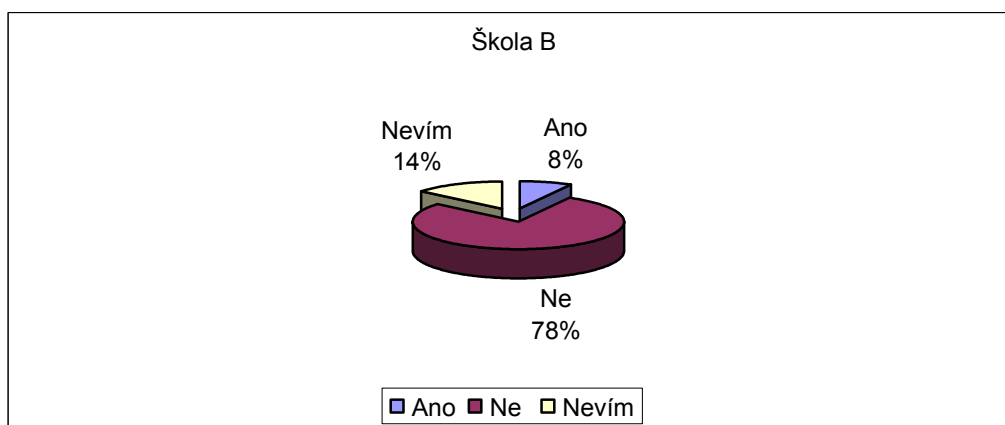
Graf 23. Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 13/ Zdroj vlastní

Odpověď žáků školy B

Většinu, a to 39 žákům z celkového počtu 50 dotazovaných, by nevadilo sedět v lavici se spolužákem minoritní skupiny. Odpověď nevíم na tuto otázku uvedlo 7 žáků a pouze 4 žákům z celkového počtu respondentů by vadilo sedět v lavici vedle spolužáka jiné barvy pleti či žáka pocházejícího z jiné země. V konečném důsledku můžeme opět potvrdit kladný přístup těchto žáků ke spolužákům cizincům.

Graf 24. Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 13

Zdroj vlastní

Otázka č. 14

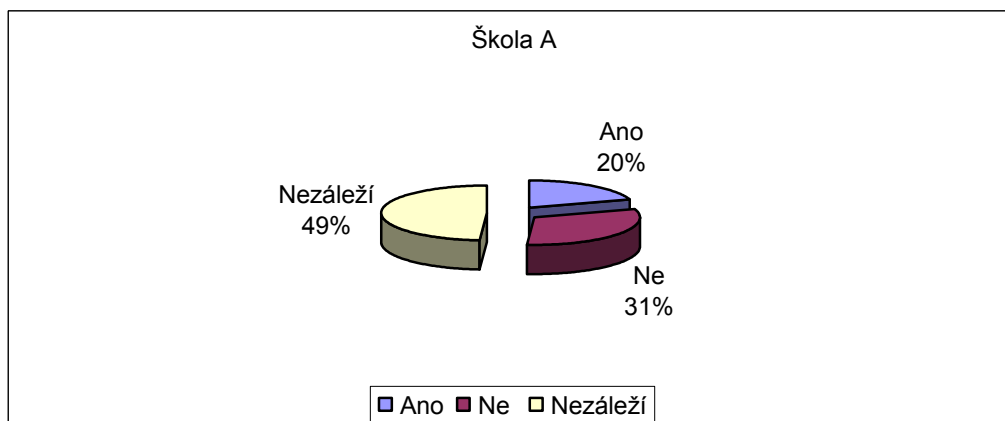
Vadilo by Ti, kdyby do vaší školy chodilo více těchto žáků?

Odpověď žáků školy A

Celkem 22 žákům z celkového počtu dotázaných je jedno, zda bude jejich školu navštěvovat více spolužáků cizinců. Vyššímu počtu spolužáků-cizinců ve škole se nebrání 14 dotázaným. Přesto, vcelku překvapivě, na tuto otázku odpovědělo 9 žáků s tím, že by jim vadilo více spolužáků cizinců navštěvujících jejich školu.

Vzhledem k celkovému počtu 45 dotázaných není počet 9 žáků s negativním přístupem alarmující. Nicméně se tato odpověď těchto žáků liší od předcházejících negativních odpovědí, jež pravidelně uváděli pouze 2 žáci.

Graf 25. Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 14

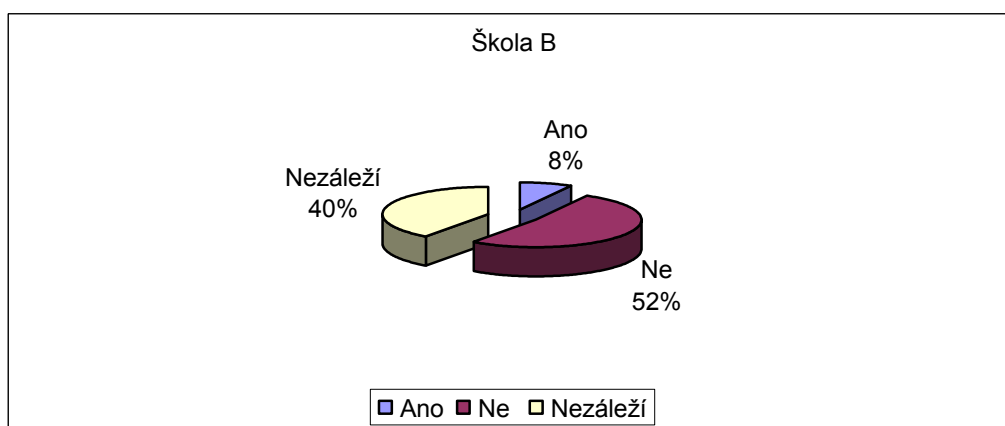

Zdroj vlastní

Odpověď žáků školy B

Celkem 26 žáků z celkového počtu 50 dotázaných se nebrání vyššímu počtu spolužáků-cizinců navštěvujících jejich školu. 20 žákům je jedno, zda bude na škole studovat více těchto spolužáků, a naopak 4 žákům by vadilo více spolužáků-cizinců navštěvujících jejich školu. Negativní přístup 4 dotázaných se však proti odpovědi žáků školy A nevychyluje z dosud zodpovězených odpovědí žáků této školy.

Graf 26. Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 14

Zdroj vlastní

4.3 Srovnání záměru školního vzdělávacího programu s výsledky dotazníku

K ověření si, zda se multikulturní výchova na škole vyučuje, a zda koresponduje se školním vzdělávacím programem, zaměřují otázky č. 1, 3, 4, 6, 7. Otázky č. 9, 10, 12, 13, 14 mají ověřit, zda výuka multikulturní výchovy pozitivně stimuluje a ovlivňuje vnímání těchto žáků ke spolužákům minoritních skupin. Otázky č. 2, 5, 8, 11 mají spíše informativní charakter a jejich smyslem je zjistit zájem a formu výuky tohoto průřezového tématu u těchto žáků.

Cíl 1

Zjistit, zda se multikulturní výchova na škole vyučuje, a zda koresponduje se školním vzdělávacím programem.

V této části jsem se zaměřila na ověření si skutečnosti, zda se na základní škole dle školního vzdělávacího programu začleňuje do výuky průřezové téma – multikulturní výchova, a tedy, zda mají žáci ponětí o tomto tématu. Zde analyzuji ve vztahu se školním vzdělávacím programem otázky č. 1,3,4,6,7.

Škola A

V otázce č. 1 se žáci měli vyjádřit, zda se v rámci některého z předmětů věnovali lidem s odlišnou kulturou, tradicemi či zvyky než máme my. Z celkového počtu 45 dotazovaných většina žáků v poměru 71% vyjádřilo kladnou odpověď, avšak 13% nevědělo a 16% odpovědělo, že se tomuto tématu nevěnovali. I přes nepatrný rozpor mezi žáky v odpovědi můžeme z uvedeného usuzovat, že toto téma učitelé běžně zařazují do výuky. Odpovědi ne a nevím bychom si mohli vysvětlit jako důsledek nepozornosti, vnímání pojmu kultur a tradic odlišně, nebo mohla být tato otázka pro žáky nesrozumitelná.

Otázka č. 3 směřovala ke zjištění, jakým kulturám jiných zemí se ve výuce věnovali. Vzhledem k tomu, že se zde jednalo o otevřenou otázku, měli žáci prostor k vyjádření vlastních postřehů. Při tvoření této otázky jsem byla přesvědčena, že to nemusí být pro žáky složitá otázka, neboť jsem vycházela z faktu, že jejich školu navštěvují právě žáci jiných kultur a neměl by to být tedy pro ně problém tyto země uvést. Přesto se však v odpovědích objevovaly značné rozdíly a žáci nebyli schopni se lépe vyjádřit, a pokud se vůbec vyjádřili, tyto odpovědi byly velmi strohé a mnohdy nepatřičné. Například Mongolsko uvedlo 8

žáků, Vietnam 4 žáci další země se objevovali v počtu 1-2 krát. Z uvedeného mohu pouze usuzovat, že tato otázka nebyla žáky dostatečně pochopena a nebyla jim poskytnuta dostatečná součinnost při vyplňování dotazníku. Možné také je, že na tuto otázku žáci odpovídat nechtěli.

V otázce č. 4, zda si žáci myslí, že je důležité se o kultuře, tradicích a zvycích jiných zemí učit, 72% většina je přesvědčena o důležitosti tohoto tématu, 16% neví a 11% zastává záporný postoj. Zde tedy můžeme konstatovat, že si žáci prostřednictvím výuky osvojují občanské kompetence, což je také cílem školního vzdělávacího programu.

Opět otevřenou otázku jsem volila u otázky č. 6, kde jsem si chtěla ověřit odpovědi žáků, ve kterých předmětech se o lidech jiných kultur bavili. U těchto odpovědí jsem byla mile překvapena, neboť zde každý žák dokázal odpovědět a uvedl minimálně jeden předmět, ve kterém měla být multikulturní výchova integrována. Nejčastěji uvedlo 37 žáků dějepis, 17 žáků zeměpis, 6 žáků občanskou výchovu a předměty jako je český jazyk, literatura, občanská výchova, výchova k občanství, anglický a německý jazyk uvedli žáci ve 2-4 případech. V následném porovnání se školním vzdělávacím programem a předměty, které žáci ve svých odpovědích uvedli, se shodují, z čehož můžeme opět konstatovat, že je multikulturní výchova do těchto předmětů integrována.

Dále jsem si otázkou č. 7 ověřovala, jakou formou tato výuka probíhá. Tato otázka je polootevřená a žáci si vybírali z pěti možností, přičemž mohli uvést i více možností. V šesté možnosti mohli žáci uvést jinou formu výuky, která zde nebyla uvedena. Této možnosti využil pouze jeden žák a uvedl, že jim o kulturách jiných zemí vypráví paní učitelka. Nejčastěji, tedy nadpoloviční většinou, byla žáky uváděna forma promítání dokumentárních filmů 26 žáky, pořádání besed a přednášek 23 žáků. Klasickou formou (čtením) 21 žáků, což se také shoduje se školním vzdělávacím programem.

Přesto, že otázka č. 3 nemá adekvátní vypovídající hodnotu, můžeme z výše uvedeného potvrdit, že škola A zahrnuje multikulturní výchovu dle školního vzdělávacího programu do výuky a žáci jsou připravováni na život v multikulturní společnosti. Uvědomují si nutnost osvěty tohoto tématu, orientují se v tématech a forma výuky pro ně také není neznámou.

Škola B

V otázce č. 1 se žáci měli vyjádřit, zda se v rámci některého z předmětů věnovali lidem s odlišnou kulturou, tradicemi či zvyky než máme my. Z celkového počtu 50 dotazovaných

většina žáků v poměru 96% vyjádřilo kladnou odpověď, pouze 2% nevěděla a 2% odpověděla, že se tomuto tématu nevěnovali. Ze zjištěného můžeme konstatovat, že žáci se téměř 100% shodují v odpovědi, z čehož tedy plyne, že tito žáci mají ponětí o tomto tématu a učitelé jej běžně zařazují do vyučování.

Otázka č. 3 směřovala ke zjištění, jakým kulturám jiných zemí se ve výuce věnovali. Vzhledem k tomu, že se zde jednalo o otevřenou otázku, měli žáci prostor k vyjádření vlastních postřehů. U této školy jsem při vyhodnocování této otázky neshledala větší problémy, které by žákům bránily v doplnění. Naopak tito žáci na tuto otázku odpovídali s jasností, srozumitelností a skutečně nejvíce uváděli ty kultury zemí, se kterými se ve škole běžně setkávají. Nejčastěji uvádělo Anglii 32 žáků, Mongolsko 28 žáků, Vietnam 27 žáků a Německo 22 žáků. Zde jsem si opět utvrdila, že tito žáci mají přehled v tématech, které jim škola v rámci průřezového tématu nabízí.

V otázce č. 4, zda si žáci myslí, že je důležité se o kultuře, tradicích a zvycích jiných zemí učit, 88% většina je přesvědčena o důležitosti tohoto tématu, 4% neví a 2% zastává záporný postoj. Zde tedy můžeme opět konstatovat, že tito žáci mají vypěstovaný svůj vlastní názor a prostřednictvím výuky si osvojují občanské kompetence, což je také cílem školního vzdělávacího programu.

Opět otevřenou otázku jsem volila u otázky č. 6, kde jsem si chtěla ověřit, ve kterých předmětech se o lidech jiných kultur bavili. Chtěla jsem zjistit na kolik žáci vnímají a uvědomují si, že právě to určité téma multikulturní výchovy je zařazeno do nějakého konkrétního předmětu. Odpovědi žáků byly dle mého názoru dostačující, neboť zde každý žák dokázal odpovědět a uvedl v průměru dva předměty, ve kterém měla být multikulturní výchova integrována. Nejčastěji uvádělo zeměpis 42 žáků, český jazyk 37 žáků, dějepis 36 žáků, občanskou výchovu 30 žáků, anglický jazyk 20 žáků a společenskovědní seminář 21 žáků, dále uváděli německý jazyk, výtvarnou výchovu, počítače, přírodopis a rodinnou výchovu. V následném porovnání se školním vzdělávacím programem a předměty, které žáci ve svých odpovědích uvedli, se skutečně shodují, z čehož můžeme opět konstatovat, že je multikulturní výchova do těchto předmětů integrována.

Dále jsem si otázkou č. 7 ověřovala, jakou formou tato výuka probíhá. Tato otázka je polootevřená a žáci si vybírali z pěti možností, přičemž mohli uvést i více možností. V šesté možnosti mohli žáci uvést jinou formu výuky, která zde nebyla uvedena. Této možnosti však nevyužil žádný žák. Nejčastěji a téměř ve stejném poměru uvádělo formu výuky promítáním dokumentárních filmů 33 žáků, prezentací své země samotnými spolužáky – ci-

zinci 33 žáků, klasická forma (čtení) byla uvedena 30 žáky a 18 žáků uvedlo, že si připravují sami prezentace k danému tématu. Z uvedeného můžeme konstatovat, že se na dané škole skutečně realizuje výuka dle školního vzdělávacího programu, přičemž škola využívá dle možností interaktivního učení a tím výuku zpestřuje.

U této školy jsem při vyhodnocování dotazníku a následnému porovnání se školním vzdělávacím programem nenalezla sebemenší rozpory. Žáci na dosud uvedené otázky odpovídali ve většinové shodě a bez větších problémů. Z výše uvedeného mohu jen konstatovat, že škola B zahrnuje multikulturní výchovu dle školního vzdělávacího programu do výuky a žáci jsou připravováni na život v multikulturní společnosti. Uvědomují si nutnost osvěty tohoto tématu, orientují se v tématech a forma výuky pro ně také není neznámou.

Cíl 2

Zjistit, zda výuka multikulturní výchovy pozitivně stimuluje a ovlivňuje vnímání žáků ke spolužákům minoritních skupin

V této části si ověřuji, zda jsou na této škole dle školního vzdělávacího programu u žáků rozvíjeny klíčové kompetence. Zejména kompetence sociální, občanské a komunikativní. Jak tedy tito žáci vnímají své spolužáky cizince s porovnáním školního vzdělávacího programu uvádí otázky č. 9, 10, 12, 13, 14.

Škola A

V otázce č. 9 jsem si ověřovala, jak žáci této školy vnímají své okolí, a zda tedy vědí, jestli jejich školu navštěvují žáci jiných kultur. Tato otázka byla zodpovězena všemi dotázanými s 100% úspěšností, z čehož plyne, že si tito žáci všimají a vnímají své okolí. Následně žáci, kteří odpověděli kladně, měli dále uvést země, ze kterých tito žáci pocházejí. Odpovědět měli tedy všichni respondenti. Zde se skutečně vyjádřili všichni žáci a minimálně každý žák uvedl dvě země. Ve srovnání s otázkou č. 3, u této otázky žáci nezklamali a ve většinovém měřítku uvedlo žáky z Mongolska 40 žáků, Vietnamu 36 žáků a Itálie 19 žáků. Ze zjištěného tedy plyne uvedené ve školním vzdělávacím programu školy, že byť nepatrně, ale přesto se zvyšuje počet žáků minoritních skupin navštěvujících školu. Cílem školy se tak stává nejen integrace žáků odlišného kulturního prostředí, ale také ochrana jejich minoritní skupiny a podpora jejich úspěšnosti v majoritní společnosti.

Otázka č. 10 je uzavřená a ptá se těchto žáků, zda mají mezi těmito spolužáky své kamarády. Z celkového počtu 45 žáků většina 60% dotázaných uvedla, že mají mezi těmito spolužáky své kamarády a rozdíly mezi jinými spolužáky nedělají, 36% odpovědělo, že někdy tyto rozdíly dělají, ovšem záleží, o koho se jedná. Pouze 4% žáků se s těmito spolužáky nebaví a nemají mezi nimi žádné kamarády. Můžeme tedy konstatovat, že si žáci v rámci okruhů témat multikulturní výchovy osvojují vzájemné vztahy a rovnocennost.

V otázce č. 12, zda by žáci pomohli s učením těmito spolužákům, by 56% žáků bez problémů a rádo pomohlo, 33% žáků by možná pomohlo, ovšem záleží komu. Jen 7% by nejspíše nepomohlo, neboť si musí poradit také sami a 4% nevidí důvod pomáhat. Zde se nám opět potvrzuje spojení se školním vzdělávacím programem, jehož smyslem a cílem je odstraňování diskriminace a předsudků etnických menšin s cílem pomáhat žákům poznávat a rozvíjet své schopnosti.

Na otázku č. 13, vadilo by Ti sedět v lavici vedle spolužáka jiné barvy pleti nebo pocházející z jiné země, až 73% žákům by tato situace nevadila, 22% neví a pouze 4% žáků by vadilo sedět v lavici vedle takového spolužáka. Zde si opět stvrzujeme, že žáci této školy jsou v rámci výuky připravováni na život v multikulturní společnosti.

Poslední otázkou z dotazníku se zaměřuji na postoj žáků v souvislosti se zvýšením počtu žáků minoritních skupin na škole. Zde odpověděli v poměru 49% žáci neutrálně, tedy je jim to jedno, 31% žákům by více těchto spolužáků nevadilo a 20% žáků je záporného názoru. Vzhledem k předcházejícím odpovědím s většinově kladným přístupem je tato odpověď více neutrální a těžko si odvodit, co je důsledkem tohoto výsledku.

Nicméně v celkovém důsledku se můžeme opět opřít o školní vzdělávací program a jeho cíle směřující k rozvoji kompetencí. Všechny odpovědi na tyto otázky potvrzují kladný přístup těchto žáků ke spolužákům minoritních skupin. Pouze 4% těchto žáků zastává negativní přístup, což z celkového počtu dotázaných není alarmující. Tudíž můžeme potvrdit, že realizace multikulturní výchovy ve škole pozitivně stimuluje žáky ve vztahu se spolužáky z jiných zemí.

Škola B

V otázce č. 9 jsem si ověřovala, jak žáci této školy vnímají své okolí, a zda tedy vědí, jestli jejich školu navštěvují žáci jiných kultur. Tato otázka byla zodpovězena všemi dotázanými s 98% úspěšností, z čehož plyne, že si tito žáci všimají a vnímají své okolí. Pouze jeden

žák tvořící 2% neví, zda žáci jiných kultur tuto školu navštěvují. Vzhledem k tomu, že žáci, kteří odpověděli kladně, měli dále uvést země, ze kterých tyto žáci pocházejí, odpovídali všichni, kromě jednoho žáka. Zde se skutečně vyjádřili všichni žáci a minimálně každý žák uvedl dvě země. Nejčastěji byly uváděny země jako je Mongolsko 41 žáky, Slovensko 40 žáky, Vietnamu 39 žáky, Turecko a Polsko 14 žáky. Ze zjištěného tedy plyne uvedené ve školním vzdělávacím programu školy, že byť nepatrně, ale přesto se zvyšuje počet žáků minoritních skupin navštěvujících školu. Cílem školy se tak stává nejen integrace žáků odlišného kulturního prostředí, ale také ochrana jejich minoritní skupiny a podpora jejich úspěšnosti v majoritní společnosti. Žáci často zmiňovali projekt Comenius, který vede žáky nejen ke zdokonalování se v cizím jazyce, ale také ke vzájemnému poznávání kultur.

Otázka č. 10 je uzavřená a ptá se těchto žáků, zda mají mezi těmito spolužáky své kamarády. Z celkového počtu většina 82% dotázaných uvedla, že mají mezi těmito spolužáky své kamarády a nedělají rozdíly mezi jinými spolužáky, 10% odpovědělo, že někdy dělají rozdíly, ovšem záleží, o koho se jedná. 8% žáků se s těmito spolužáky nebaví a nemají mezi nimi žádné kamarády. Byť se zde 4 žáci z celkového počtu 50 dotazovaných vyjádřili záporně, můžeme přesto konstatovat, že si žáci v rámci okruhů témat multikulturní výchovy osvojují vzájemné vztahy a rovnocennost.

V otázce č. 12, zda by žáci pomohli s učením těmto spolužákům, by 84% žáků bez problémů a rádo pomohlo, 8% žáků by možná pomohlo, ovšem záleží komu. Jen 6% by nejspíše nepomohlo, neboť si musí poradit také sami a 2%, tedy jeden žák, nevidí důvod pomáhat. Zde se nám opět potvrzuje spojení se školním vzdělávacím programem, jehož smyslem a cílem je odstraňování diskriminace a předsudků etnických menšin s cílem pomáhat žákům poznávat a rozvíjet své schopnosti.

Na otázku č. 13, vadilo by Ti sedět v lavici vedle spolužáka jiné barvy pleti nebo pocházející z jiné země, až 78% žákům by tato situace nevadila, 14% neví a pouze 8% žáků by vadilo sedět v lavici vedle takového spolužáka. Zde si opět stvrzujeme, že žáci této školy jsou v rámci výuky připravováni na život v multikulturní společnosti a většina dotázaných nedělá rozdíly v barvě pleti či zemi původu.

Poslední otázkou z dotazníku se zaměřuji na postoj žáků v souvislosti se zvýšením počtu žáků minoritních skupin na škole. Zde odpověděla nadpoloviční většina dotázaných, 52%, kladnou odpovědí, což značí, že by těmto žákům nevadilo, více spolužáků cizinců na škole,

40% žáků vyjádřilo neutrální názor a je jim to jedno. Pouze 4% žáků, slovy dva žáci, jsou negativního názoru. Zde si můžeme opět potvrdit pozitivní přístup těchto žáků k minoritním skupinám, což je součástí získávání sociálních kompetencí.

Ze zjištěného vyplývá, že negativní postoj některého z žáků se objevoval v celém dotazníku, přičemž tento názor byl ojedinělý a nelze ho brát jako zásadní východisko. Nicméně v celkovém důsledku se můžeme opět opřít o školní vzdělávací program a jeho cíle směřující k rozvoji kompetencí. Všechny odpovědi na tyto otázky potvrzují kladný přístup těchto žáků ke spolužákům minoritních skupin. Pouze 4% těchto žáků zastává negativní přístup, což z celkového počtu dotázaných není alarmující. Tudíž můžeme potvrdit, že realizace multikulturní výchovy ve škole pozitivně stimuluje žáky ve vztahu se spolužáky jiných zemí.

Cíl 3

3. Zjistit zda žáci projevují zájem o tento předmět a jaká forma výuky je žákům nejbližší.

V této části jsem se zaměřila na získání informací od respondentů směřujících k zájmu o tuto výuku a formu výuky. Mým záměrem je z otázek č. 2, 5, 8 a 11 získat užitečné informace, které vyplývají z vnitřních postojů samotných žáků.

Škola A

V otázce č. 2 mne zajímalo, zda výuka multikulturní výchovy byla pro žáky zajímavá. Kladně se vyjádřilo 56% žáků s uvedením, že se dozvěděli hodně nových informací. Pouze 2%, tedy jednoho žáka, výuka vůbec nezaujala a 42% neví a ani nad touto otázkou nepřemýšleli. K této otázce můžeme navázat otázkou č. 5, která zjišťovala, zda by chtěli mít žáci více vyučovacích hodin věnovaných jiným kulturám a vztahům mezi nimi a námi. Zde se zvýšil počet žáků s negativní odpovědí, tedy 24% odpovídalo, že nechtějí mít více vyučovacích hodin. Naopak 40% žáků je opačného názoru a 36% jsou v pozici nevím, neboť o tomto nepřemýšleli. Ze zjištěného vyplývá, že se jednoznačně nedá říci, zda děti mají zájem o tuto výuku, neboť celkový počet narušují odpovědi, které jsou momentálně v pozici rozhodovací. Každopádně je pozitivum, že negativního či odmítajícího postoje je zde zastoupeno v minimální míře.

Na otázku č. 8 směřující k preferované formě výuky by žáci v rámci vzdělávání nejvíce přivítali besedy a přednášky, jež označilo 26 žáků, promítání dokumentárních filmů mělo úspěšnost u 23 žáků a v neposlední řadě 19 žáků označilo prezentaci své země samotnými studenty. Nejméně se žákům zamlouvá klasická forma výuky. Otázky 2, 5, 8 mohou být zajímavostí a inspirací pro učitele v realizaci samotné výuky ve škole.

Otázka č. 11 směřovala ke zjištění subjektivního pohledu těchto žáků na skutečnost, zda si myslí, že se žáci minoritních skupin cítí v jejich škole dobře. Většina, a to 53% žáků, odpověděla neutrálně, tedy neví. 42% žáků je přesvědčeno, že se cítí v jejich škole dobře a pouze 4% žáků má názor negativní. Ze zjištěného můžeme konstatovat, že žáci nejsou zcela přesvědčeni o pozitivní atmosféře v jejich škole, a tudíž se spíše přiklání k nestrannému názoru. Kdo nebo co ovlivňuje jejich nerozhodný názor, se můžeme pouze domnívat.

Škola B

V otázce č. 2 mne zajímalo, zda výuka multikulturní výchovy byla pro žáky zajímavá. Kladně se vyjádřilo 84 % žáků s uvedením, že se dozvěděli hodně nových informací. Pouze 4%, tedy dva žáky, výuka vůbec nezaujala a 12% neví a ani nad touto otázkou nepřemýšleli. K této otázce můžeme navázat otázkou č. 5, která zjišťovala, zda by chtěli mít žáci více vyučovacích hodin věnovaných jiným kulturám a vztahům mezi nimi a námi. Zde se zvýšil počet žáků s negativní odpovědí. 14% odpovědělo, že nechtějí mít více vyučovacích hodin. Naopak 48% žáků je opačného názoru a 38% je v pozici nevím, neboť o tomto nepřemýšleli. Ze zjištěného vyplývá, že se jednoznačně nedá říci, zda děti mají zájem o tuto výuku, neboť celkový počet narušují odpovědi, které jsou momentálně v pozici rozhodovací. Každopádně je pozitivum, že negativního či odmítajícího postoje je zde zastoupeno v minimální míře.

Na otázku č. 8 směřující k formě výuky by žáci v rámci vzdělávání přivítali promítání dokumentárních filmů v počtu 38 žáků, pořádání besed a přednášek 23 žáků, přípravu projektů k danému tématu samotnými žáky mělo 19 ohlasů, prezentaci své země samotnými spolužáky – cizinci mělo 12 ohlasů. Nejméně se žákům zamlouvá klasická forma výuky. Otázky 2, 5, 8 mohou být taktéž zajímavostí a inspirací pro učitele v realizaci samotné výuky ve škole.

Otázka č. 11 směřovala ke zjištění subjektivního pohledu těchto žáků na skutečnost, zda si myslí, že se žáci minoritních skupin cítí v jejich škole dobře. Většina, a to 78% žáků, je

přesvědčena o tom, že se jejich spolužáci minoritních skupin cítí v jejich škole dobře. Žádný žák neodpověděl zápornou odpovědí a 22 % žáků je neutrálního pohledu, tedy neví. Ze zjištěného můžeme konstatovat, že tito žáci jsou přesvědčeni o pozitivní atmosféře v jejich škole, což nám potvrzují i výsledky otázek č. 10, 12, 13 vztahující se právě k postojům a pozitivnímu vnímání těchto žáků. Na tyto otázky odpovídali žáci v průměru s 80 % shodou kladného vyjádření.

ZÁVĚR

V teoretické části mé bakalářské práce, konkrétně v první kapitole, jsem popsala problematiku života v multikulturní společnosti s vymezením pojmu multikulturní výchova a pojmů s ní souvisejících. Ve druhé kapitole se zaměřuji na realizaci multikulturní výchovy na základní škole, neboť vlivem ekonomických, politických a sociálních podmínek ve společnosti se mění také naše postoje, potřeby, hodnoty, a tudíž je nutno měnit a přizpůsobovat i systém výchovy a vzdělávání. Velmi důležitým krokem je také plánování multikulturní výchovy ve školních a vzdělávacích programech. Vše, co se ve škole děje bychom měli mít promyšleno z hlediska multikulturality společnosti a z ní vyplývajících nároků na multikulturní výchovu. Neméně důležitým programem je i vzdělávání cizinců na území České republiky, neboť podpora vzdělávání patří mezi hlavní předpoklady úspěšné integrace cizinců.

V praktické části jsem se zaměřila na multikulturní výchovu jako průřezové téma zařazené do školního vzdělávacího programu dvou základních škol ve Zlíně. Zde jsem vycházela ze školního vzdělávacího programu dané školy a pomocí dotazníků určeným žákům 9. třídy jsem si ověřovala zpětnou vazbu k tomuto vzdělávacímu programu. Můj výzkumný cíl jsem si rozdělila do tří dílčích částí. V první části jsem si chtěla ověřit, zda se na škole multikulturní výchova vyučuje a zda koresponduje se školním vzdělávacím programem dané školy. V celkovém hodnocení tohoto výzkumného cíle žáci obou škol odpovídali v dotazníkovém šetření s většinovým podílem kladných odpovědí, přičemž negativních odpovědí v porovnání s celkovým počtem respondentů bylo minimálně. Můžeme tedy konstatovat, že obě školy začleňují multikulturní výchovu do výuky dle školního vzdělávacího programu, a to i přesto, že v případě školy A byly v některých odpovědích těchto žáků nejasnosti, zejména tedy v otázce č. 3. U druhého cíle jsem chtěla zjistit, zda výuka multikulturní výchovy pozitivně stimuluje a ovlivňuje vnímání žáků ke spolužákům minoritních skupin. Zde jsem si opět potvrdila, že žáci obou škol jsou v rámci vyučování připravováni na život v multikulturní společnosti, neboť na otázky týkající se tohoto cíle žáci odpovídali opět s většinovým podílem kladných odpovědí. Dále u školy A můžeme zdůraznit častý výskyt odpovědí se stanoviskem nevím, nicméně z tohoto nelze vyvozovat negativní hodnocení. U třetího cíle bylo mým záměrem zjistit, zda žáci projevují zájem o tento předmět a jaká forma výuky je žákům nejbližší. Toto jsem pojala spíše z hlediska informativního charakteru, což může být takovým „odrazovým můstkem“ užitečným i pro vyučující. Ti mo-

hou v rámci edukace zaujmout jiné postavení a upřednostňovat takovou formu výuky, která je žákům nejbližší. To by následně mohlo vést k ještě vyššímu zájmu o tuto výuku, než je tomu dosud. Samozřejmě vždy je nutné brát v úvahu možnosti každé školy.

Domnívám se, že výzkum v oblasti vztahů a postojů majoritní společnosti k národnostním menšinám týkající se žáků ve školách či dospělé populace je důležitý a přínosný. Následně totiž v případě, že známe postoje a víme také, které národnostní menšiny připadají majoritní společnosti problematické, můžeme začít řešit způsoby prevence proti vznikající xenofobii či rasismu. Obzvláště u dětí školního věku jsou přínosem programy v podobě různých představení, her a projektových soutěží při kterých se přirozeně seznamují a získávají nové informace o té určité národnostní menšině.

„S genem tolerance se nerodíme, toleranci se učíme při výchově a zde má multikulturní výchova prostor. Proto i řada vyspělých evropských zemí už před lety začala pracovat s programem multikulturního vzdělávání dětí a mládeže. Ve školních lavicích se zde běžně setkávají děti, jejichž rodiče přijeli z různých koutů světa. Mnohé děti se již narodily ve svých nových vlastech a na rozdíl od rodičů se cítí být Evropany, Francouzi, Angličany, Němci nebo Čechy podle toho, v které zemi žijí, více, než např. Vietnamci, Afričany atd. Děti snáze přijímají nové prostředí a rychle si na ně zvykají. To, co se generaci jejich rodičů může zdát nové, nepřijatelné, bude pro generace jejich dětí a vnuků mnohem menší problémem, nebo to vůbec nebudou vnímat jako obtíž“ (Čermáková, „aj“, 2000, s. 9).

Tato situace však neustane sama, přičemž samozřejmostí by měla být výchova v rodině. Tedy vztah i postoj rodiny k těmto menšinám a její schopnost být objektivní a nedržet se zažitých předsudků a stereotypů, které ve společnosti stále ještě panují. Měli bychom si uvědomit, že naše země leží v srdci Evropy a je obklopována různými kulturami přicházejícími ze všech světových stran každá z těchto kultur nás něčím obohacuje. Proto bychom se měli nadále učit přijímat jiné kultury a tím zpestřovat náš život a naučit se tak žít v multikulturní společnosti. Ono nám totiž v současném globálním světě nic jiného nezbyvá.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] CÍLKOVÁ, E., SCHÖNEROVÁ, P. *Náměty pro multikulturní výchovu*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-238-6.
- [2] ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Cizinci v České republice*. „b.m.“: Praha, 2010. ISBN 978-80-250-2039-5.
- [3] ČERMÁKOVÁ, J. H., „aj.“. *Ty + Já = Kamarádi*. Praha: ISV, 2000. ISBN 80-85866-76-5.
- [4] GULOVÁ, L., ŠTĚPAŘOVÁ, E. (ed.). *Multikulturní výchova v teorii a praxi*. Brno: Katedra sociální pedagogiky Pedagogické fakulty MU v Brně a Kabinet multikulturní výchovy při Pedagogické fakultě MU v Brně ve spolupráci s MDS, 2004. ISBN 80-86633-14-4.
- [5] HLADÍK, J. *Multikulturní výchova (socioizace a integrace menšin)*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. ISBN 80-7318-424-9.
- [6] KIROVOVÁ, I. *Multikulturní výchova II*. IN HLADÍK, J. *Multikulturní výchova (socioizace a integrace menšin)*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. ISBN 80-7318-424-9.
- [7] MINISTERSTVO VNITRA ČR, *Zpráva o situaci v oblasti migrace na území České republiky v roce 2008*. Praha: MVČR, 2009.
- [8] PEŠTÁLOVÁ, L., ZELENÁ, J. VOKÁČ. P. *Školský zákon č. 561/2004 Sb., § 20 o předškolním, základním, středním, vyšším a jiném vzdělávání*. Třinec: Resk, 2010. ISBN-978-80-904324-1-3.
- [9] PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova: teorie-praxe-výzkum*. Praha: ISV, 2001. ISBN 80-85866-72-2.
- [20] PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova – příručka nejen pro učitele*. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-866-2.
- [31] PRŮCHA, J. *Interkulturní psychologie*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-885-6.
- [42] ŠVARCOVÁ, E. *Slovníček pojmů v multikulturní výchově*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-251-0.

[53] ŠVARCOVÁ, E. *Slovníček pojmů v multikulturní výchově*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. ISBN 978-80-7041-251-0.

[64] TAYLOR, CH. *Zkoumání politiky uznání – multikulturalismus*. Praha: Epoque, 2004. ISBN 80-86-328-64-3.

Internetové zdroje:

KOŠŤÁLOVÁ, Hana. Metodický portál, Články: „Plánování Multikulturní výchovy v ŠVP“ [online]. 29. 07. 2004.[cit. 23. 02. 2011.]. ISSN 1802-4785. Dostupný z WWW:<<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/36/PLANOVANI-MULTIKULTURNI-VYCHOVY-V-SVP.html>>.

http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-071.pdf [cit. 21. 03. 2011]

<http://www.msmt.cz/socialniprogramy/integracecizincu?highlightWords=vzdelavani+cizincu> [21. 03. 2011]

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

s.	strana
tzn.	to znamená
č.	číslo
ČR	Česká republika
RVP	Rámcový vzdělávací program
ŠVP	Školní vzdělávací program
ZV	Základní vzdělávání
MŠMT	Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy
Sb.	Sbírka
apod.	a podobně
např.	například

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf č.1 Procentuelní vyjádření pohlaví respondentů školy A</i>	36
<i>Graf č.2 Procentuelní vyjádření pohlaví respondentů školy B</i>	36
<i>Graf č.3 Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 1</i>	37
<i>Graf č.4 Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 1</i>	38
<i>Graf č.5 Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 2</i>	38
<i>Graf č.6 Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 2</i>	39
<i>Graf č.7 Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 4</i>	40
<i>Graf č.8 Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 4</i>	41
<i>Graf č.9 Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 5</i>	42
<i>Graf č.10 Odpovědi respondentů školy B na otázku č.5</i>	42
<i>Graf č.11 Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 7</i>	44
<i>Graf č.12 Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 7</i>	44
<i>Graf č.13 Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 8</i>	45
<i>Graf č.14 Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 8</i>	46
<i>Graf č.15 Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 9</i>	46
<i>Graf č.16 Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 9</i>	47
<i>Graf č.17 Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 10</i>	48
<i>Graf č.18 Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 10</i>	49
<i>Graf č.19 Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 11</i>	49
<i>Graf č.20 Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 11</i>	50
<i>Graf č.21 Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 12</i>	50
<i>Graf č.22 Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 12</i>	51
<i>Graf č.23 Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 13</i>	51
<i>Graf č.24 Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 13</i>	52

Graf č.25 Odpovědi respondentů školy A na otázku č. 14..... 53

Graf č.26 Odpovědi respondentů školy B na otázku č. 14..... 53

SEZNAM TABULEK

Tabulka č.1 Školní vzdělávací program škola A a škola B	29
---	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I

dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dotazník

jmenuji se Andrea Smetanová a jsem studentkou 3. ročníku oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Dotazník, který se Vám právě dostal do rukou, je součástí mé bakalářské práce „Realizace multikulturní výchovy na základní škole“.

Obracím se na Vás s prosbou o jeho vyplnění. Všechny informace jsou anonymní a budou použity pouze pro účel zpracování v mé bakalářské práce.

Pokyny k vyplnění: Zvolenou odpověď, která nejvíce vystihuje Váš názor a postoj, označte křížkem. Zvolte pouze jednu odpověď, pokud není uvedeno jinak.

Jsi

- dívka
- chlapec

1. Věnovali jste se v rámci některého z předmětů lidem s odlišnou kulturou, tradicemi a zvyky než máme my?

- ano
- ne
- nevím

2. Byl(a) pro Tebe výuka o kultuře, zvycích, tradicích těchto lidí zajímavá?

- ano, dozvěděl(a) jsem se hodně nových informací
- ne, vůbec mě to nezaujalo
- nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom

3. Kterým kulturám jiných zemí jste se věnovali?

.....

.....

.....

4. Myslíš si, že je důležité se o kultuře, tradicích a zvycích jiných zemí učit?

- Ano
- Ne
- Nevím

5. Chtěl(a) bys mít více vyučovacích hodin věnovaných jiným kulturám a vztahům mezi nimi a námi?

- ano, myslím si, že je důležité se o těchto lidech více dozvědět
- ne, není to pro mě vůbec důležité
- nevím, nepřemýšlel(a) jsem o tom

6. Ve kterých předmětech jste se o lidech jiných kultur bavili?

.....
.....

7. Jakou formou probíhá výuka věnovaná poznávání jiných kultur?

(Můžeš uvést 1 nebo více odpovědí)

- čtením (z učebnic, knih)
- promítáním dokumentárních filmů
- pořádáním besed, přednášek
- sami si připravujete projekty, prezentace k danému tématu
- spolužáci cizinci vám prezentují svoji zemi
- jiná – uveď

.....
.....

8. Která z uvedených možností by se Ti ve výuce nejvíce líbila?

(Můžeš uvést 1 nebo více odpovědí)

- čtení (z učebnic, knih)
- promítání dokumentárních filmů
- pořádání besed, přednášek
- připravovat si sami projekty, prezentace k danému tématu
- spolužáci cizinci prezentující svoji zemi
- jiná – uveď

.....
.....

9. Navštěvují Vaši školu žáci jiných kultur?

- ano
- ne
- nevím

Pokud jsi uvedl(a) možnost ano, napiš z jakých zemí pocházejí.

.....
.....

10. Máš mezi těmito spolužáky také své kamarády?

- ano, nedělám rozdíly mezi nimi a jinými spolužáky
- někdy, ale záleží, kdo to je
- ne, vůbec se s nimi nebavím

11. Myslíš si, že se cítíš ve Vaší škole dobře?

- ano
- ne
- nevím

12. Kdyby potřebovali pomoci s učením, pomůžeš?

- ano, rád(a) pomůžu
- možná, ale záleží komu
- spíše nepomůžu, já si musím poradit také sám/sama
- ne, nepomůžu, nevidím důvod pomáhat

13. Vadilo by Ti sedět v lavici vedle spolužáka jiné barvy pleti nebo pocházejícím z jiné země?

- ano
- ne
- nevím

14. Vadilo by Ti, kdyby do vaší školy chodilo více těchto žáků?

- ano
- ne
- je mi to jedno

Děkuji za Váš čas a vyplnění dotazníku.